ANUL V. ARAD, Duminecă 15|28 Noemvrie 1915. Nr. 250.

ABONAMENTUL:
Pe un an . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— „
Pe 3 luni . . . 7.— „
Pe o lună . . 2.40 „
Pentru România şi străinătate:
Pe un an. .40.— franci.
Telefon
pentru oraş şi interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACŢIA
şi ADMINISTRAŢIA
Strada Zrinyi Nr. 1/a

INSERŢIUNILE
se primesc la administraţie.
Mulţumite publice şi Loc deschis costă şirul 20 fil.
Manuscriptele nu se înapoiază.

Românismul şi slavismul.

Arad, 27 Noemvrie.

Am considerat totdeauna panslavismul ca o himeră. Dealtcum el n'a înflorit în Rusia pentrucă în uriaşul imperiu moscovit n'a fost niciodată o prisosinţă de energii care să permită urmărirea gândurilor de cucerire a tuturor teritoriilor locuite de element slav. Rusia n'a avut energii suficiente cari să consolideze cel puţin elementul rusesc. Nu din mijlocul lor s'a ridicat marea personalitate care să pună temeliile statului lor, ci un şef de armată străin, Ruric al Normanilor. Celelalte state slave s'au întemeiat prin forţele lor proprii, prin elementele lor, şi-au avut rosturile lor naţionale independente de ale Rusiei.

Şi când anume intelectuali cehi au început să profeseze cultul panslavismului ei au fost lipsiţi a o cunoştinţă istorică exactă a evoluţiei elementului slav. Panslavismul doar putea înflori pe ruinele altor elemente, îndeosebi pe ruinele românismului de pretutindeni.

Temeliile politice ce s'ar fi aşezat astfel subjugând elementul românesc ar fi fost dintre cele mai arbitrare, într'adevăr criminale şi condamnate pentru totdeauna de lumea civilizată. Panslavismul de altă parte n'ar fi strâns sub acelaş acoperemânt politic elemente omogene, ci dintre cele mai disparate cari pot să constituie o rasă. Slavii din Balcani n'au dorit niciodată să ajungă sub tutoratul rusesc, al fratelui mai mare, n'au suportat control în afacerile lor de stat şi au fost totdeauna lacomi după libertate deplină.

Panslavismul a fost şi este o himeră şi pe viitor rămâne un termin care va cădea cu desăvârşire în dezuetudine, va fi scos din frecvenţa vocabularului de vorbe mari. Nu de panslavism vorbim deci când punem într'un titlu de articol cuvântul: slavism. Stăruim asupra rassei slave în mijlocul căreia ramânismul este o oază a latinităţii.

Cu toatecă elemente aşa de disparate constituesc rassa slavă, în manifestările lor politice este o oarecare identitate. Slavii de pretutindeni sunt lipsiţi de simţ politic, nu au voinţa, tactul de a urmări în marginele legitimităţii, pe teritorul majorizat de elementul lor, o consolidare politică. Visurile de mărire ale Slavilor balcanici se încrucişează, Sârbii vreau litoral la Adriatică chiar şi peste Albanezi, dar acelaş litoral îl vreau Bulgarii. Macedonia o vreau şi unii şi alţii. Rusia anexase teritor polon, stăpânia element în majoritate german în Curlanda, a răpit scumpa, fructifera Basarabie românească. Incoherenţe vii între idealurile slave aflăm în răspunsurile ce s'au dat Quadruplicei în urma proiectului dela 6 August.

In contrast cu acest spirit slav desrăbălat, elementul românesc a făcut dovada altor calităţi cărora desigur li datoreşte actuala situaţie internaţională. Românismul s'a menţinut ca o stâncă de granit în bătaia valurilor slave.

Românismul are întâia tendinţă, care i s'a prefăcut într'o calitate pregnantă, într'o virtute, de a se validita, de a-şi desfăşura toate însuşirile cari înfrumseţează caracterul său naţional, pe pământul unde se află. In desvoltarea sa românismul nu s'a aventurat în expediţii răsboinice, domnii români n'au încălcat teritorii străine, şi Românii de pretutindeni n'au uzat decât de armele loiale ale spiritului lor de ordine, de disciplină.

Spiritul de ordine, moştenit, deodată cu întreg fondul sufletesc latin, a conservat românismul împotriva vitregităţii timpului, împrejurărilor, opresiunilor. Intrebuinţarea armelor celor mai juste, celor mai blânde, energice dar nu violente, singure compatibile cu demnitatea unui popor o pretinde acest spirit de ordine, de conştiinţă, de justeţă, numit în franţuzeşte *droiture d'esprit*. O calitate ca aceasta, eminamente politică, este o comoară nepreţuită şi prin ea existenţa românismului a fost şi va fi asigurată. N'o au Slavii şi de aceea idealurile lor naţionale nu sunt statornicite pe un temeiu de drept.

Slavii n'au apoi aşa de desvoltată puterea de a asimila elementele nouă ale culturii neamurilor străine, de a se adapta formelor nouă de civilizaţie şi le lipsesc simţul inovaţiei, cum dovedeşte românismul.

Adevărat, noi nu ţinem orbiş să nu admitem o schimbare a fondului latin, o prefacere, o îmbinare a lui cu elementele străine ale popaorelor convieţuitoare, mărginaşe. Oricine va citi temeinicul studiu al dlui Ovid Densuşianu: *historie de la langue roumaine* se va convinge de aceasta. Dar fondul latin a rămas moştenirea bogată a sufletului românesc şi caracterele fundamentale ale rassei latine le avem adânc imprimate, sunt caracterele noastre *naţionale*.

Din cele premerse putem constata *superioritatea* elementului românesc faţă de elementul slav, incoherent în evoluţia sa politică. Faţă de imensa massă a slavismului agresiv oaza latinităţii în Orient, românismul,

Iarnă...

Vine iarna mohorită
Vine iarna, neaua cade
Vântu-mi geme la ferestre
Triste-acorduri de balade.

— Doamne, Doamne lumea-aceasta
Şi viaţa cum se trece.
...Căci cu orice clipă moartă
Inima mi-e tot mai rece.

Şi la geam când îmi va bate
Mâne trista dimineaţă
Şi inima mea sărmana
Poate-o fi un sloiu de ghiaţă.

II.

Câte clipe de viaţă
Mai avea-voiu — Ceriul ştie!
O rămâi, rămâi la mine
Fermecată Poezie!

O rămâi! şi-mi cântă 'ntruna
Toate câte pe pământ
In acorduri dulci de strune
Mi-a dat Domnul să le cânt.

Căci atunci când altă iarnă
Şi din inima-mi sărmană
Va veni... o să rămână
Poate-o mână de ţărână.

Ovidiu Hulea.

Lăuta lui Ştefan.

Preotul aprinse luminarea şi începu să citească din viaţa sfinţilor. In sobă mocnea focul şi flacările albăstrue vopseau cercuri de tristeţă în unghere. Peoteasa adormise şi răsuflarea ei cu abur cald se auzia tot mai liniştită — ciaslovul strălucea părăsit şi opaiţul de sub icoana Maicei Preciste pâlpăia ca o credinţă aprinsă într'un suflet de ateu... Noaptea colinda la ferești şi în horn fluera viforniţa, arborii şuierau afară biciuiţi de vânt şi se scuturau ferestile...

— Ce viforniţă... Işi gândea preotul şi în sufletul lui vedea lumea de afară... Zăpada troenea drumurile, o, şi atâţea îşi proptesc suferinţa pe puşcă, sună tunuri şi se ucid oameni, sulițele nu iartă şi plouă plumbul, sânge, tot sânge...

Lumânările pe masă picurau lacrimi de său pe sfeşnic şi preotul aţiţa fitilul cu unghia, cartea sfântă era umedă de lacrămile moşneagului şi în ele se micşora par'că suferinţa lumei întregi. Preotul stinse o lumânare şi apuca sfeşnicul cellalt şi se duse la patul preotesei:

— Doarme. Işi spunea înduioşat preotul şi acoperi bine c'un tol pe preoteasa...

Se duse încet, cu paşii mărunţi, la un scrin verde — de mucegaiul vremei, deschise un sertar şi scoase din fund lăuta lui Ştefan.

Ştefan a murit şi lăuta i-a rămas mută ca gura lui, strunele erau amorţite şi arcuşul zăcea mort lângă lăută — degetele au rebegit, doina s'a urcat în ceriu, şi niciodată, niciodată nu va mai cânta Ştefan din lăută.

— Niciodată nu va mai cânta.

Şi şoptind cuvintele, preotul simţise că în suflet i se trezeşte un mort şi-l îmbrăţoşează: tată dragă.

O, Ştefan. Era frumos şi în ochii lui ardea bunătatea, şi în părul lui era pieptănat rostul vieţii lui, o, serile de Maiu, în care plângea la lună lăuta şi ascultau doina: el şi preoteasa... La umbra nucului, în argintul serei albe, arcuşul lui Ştefan fugea pe strune şi chiema din tăcerea lor doina, şi cântarea lăutei îi făcea să se îmbrăţoşeze: el şi preoteasa... O, în nopţi de iarnă, pe vremea asta, Ştefan le cânta din doină şi vântul asculta afară la fereastră doina vrăjită şi o ducea în codrii bătrâni...

Lăuta. Lăuta...

Acum a rămas orfană şi niciodată n'o să mai plângă, n'o să mai cânte, n'o să mai rîdă... Căci lăuta ştia plânge şi ştia cânta, căci pe strune fugea sufletul lui Ştefan...

Apucă, bătrânul preot lăuta, o şterse de colb şi o săruta. Săruta pe strune faţa lui Ştefan, în lemnul tăcut simţise căldura degetelor albe, cari zac înghetate de rictusul morţei...

Preoteasa dormea şi în vis, zimbise.

Numărul poporal pe 1 an 4. cor. Preţul unui exemplar 10 filerî Numărul poporal pe ½ 2 coraone

s'a ştiut impune prin calităţile sale de preţ, de cumpăt, rezoluţie, cari au pus o concordanţă între forţă şi drept. Regatul român n'a putut cultiva spiritul agresiv faţă de ei, pentruca să înlăture orice primejdie de invazie slavă pe teritor românsc ce nu putea fi apărat cu forţele armate puţin număroase, şi în expozeurile primilor miniştri români şi mesagiile tronului revenia de fiecare dată tradiţionala formulă despre cultivarea *relaţiilor bune cu toate statele învecinate.*

Probabil în evoluţia de după războiu elementul slav să însemneze un pas înainte, să aplice principiul naţionalităţilor în consolidarea lor viitoare politică, şi Rușii să retrocedeze mândra grădină a românismului, Basarabia. Iluzii deocamdată nu se pot face. Elementul slav e acelaş, cel vechiu.

Wilhelm II. e aşteptat la Constantinopol.

„Primirile" Quadruplicei

Pentru ca transporturile de trupe în Balcani să fie cât mai eficace, Quadruplicea întrebuinţează fel şi fel de mijloace de seducţiune a opiniei publice. Ea vorbeşte deja de o vizită a împăratului Wilhelm la Cornul de Aur şi de îndrăzneţele visuri germane în Orient. Este foarte interesantă „primirea" pe teritor balcanic ce i-o face organul ministerului de externe francez, *Le Temps'* în numărul dela 17 Noemvrie pe care-l primim astăzi, la loc de frunte. Traducem:

Telegrame anunţă, că în capitala otomană s'au făcut pregătiri pentru o primire pompoasă lui Wilhelm II. Intrarea în Constantinopol face parte din programul expediţiei germane, cu toate că călătoria nu va fi aşa de comodă cum s'a crezut. Drumul condiţionează trecerea prin Niş şi linia ferată nu se poate folosi. Trebuie deci traversată Dunărea, iar drumul până la Sofia percurs în automobil. Aceste detaliuri însă, se vor negliga, pentru a se face cu mare pompă o intrare în Stambul, unde Habsburg şi Coburg vor figura ca mari vasali în suita noului împărat al Occidentului. Enver-paşa a comandat arcuri triumfale, pentru a augmenta cu mare spectacol splendoarea acestei piese. Şi cinematograful va desvăli înaintea privirilor uimite ale populaţiei de dincolo de Rin, în toată gloria sa, tabloul acestei manifestări a puterii germane. Ziarele din Berlin vor şti să-i dea, cu docilitatea lor obişnuită, aparenta profetică a intrării voioase a lui Wilhelm cel Victorios prin poarta de Brandenburg, după sdrobirea tuturor inamicilor imperiului! Aceasta va fi minunat şi **kolossal!**

Posibil că Germanii vor suspenda pentru câteva zile temerea lor. Poate că îşi închipuiesc ei, că această demonstraţie în stil mare va demoraliza pe aliaţi, făcându-i să renunţe la continuarea luptei. Dela Cornul de Aur şi din palatul sultanului Hadji Mohamed, lansa-va Wilhelm în lume oarecare proclamaţiune, oferind pacea nemţească şi stăpânirea germană? Putea-vor fi guvernanţii din Berlin aşa de orbiţi, ca să creadă, că există o şansă de a fi ascultată? Nu e de altfel întâia dată, când se va trada această intenţiune teutonă cu scopul de a provoca din partea inamicului un refuz de a primi propuneri pacifiste, pentru a arăta Germanilor descurajaţi, popoarelor obosite de luptă, obstinaţiunea puterilor Ententei de a nu se supune şi a da prin această manoperă, agresiunei celei mai monstruoase, aparenţa unui războiu defensiv.

Mai mult faptele ne interesează, decât ceea ce se inteţionează în imperiile piraţilor. Şi dacă călătoria a treia a lui Wilhelm al II-lea ne-ar părea un eveniment, a cărui importanţă să n'o ignorăm, totuş să nu ne uimim prea mult. Mai întâi, deoarece ea este prevăzută şi apoi pentrucă ea nu face altceva, decât consacră o situaţie deja existentă. Germanii, de mai mult ca un an sunt stăpânii puternici ai Turciei. Ei poruncesc aici mai aspru ca la ei, la Viena şi la Sofia. Armata este sub comanda generalilor lor, având-şi în suită pe ofiţerii subalterni. Serviciile publice sunt în mânile lor şi sultanul prin intermediarea lui Enver-paşa primeşte ordinele lui Von der Goltz sau ale lui Liman von Sanders. In regatele balcanice intimidarea germană a fost destul de eficace, pentru a antrena după ei pe Bulgaria şi a îndupleca Grecia şi Romînia de a renunţa la aspiraţiunile lor naţionale. Suveranii, în Bucureşti şi Atena, vor fi impresionaţi poate, de aparenţele de triumf ale acestei manifestări. Aceasta însă nu este aşa cum şi-au închipuit ei eliberarea Constantinopolului şi revanşa din 1453. Este chiar suspect, că ei invidiază locul vărului lor din Bulgaria în cortegiul lui Wilhelm II şi că vizita îi fascinează, încât s'ar arunca definitiv, ca Ferdinand, la picioarele aceluia ce se proclamă deja de stăpân al Orientului.

Erori multiple urmate de consecinţe dureroase sunt cauza, că aliaţii n'au ştiut tăia Germanilor drumul către Bosfor. Explicările făcute în această cauză în camera comunelor au accentuat unele din acele lipsuri. Insă armata lui Mackensen, cu tot sprijinul Bulgarilor, n'a reuşit să distrugă armata sârbească. Francezii şi Englezii posed Vardar-ul, ei sunt stăpânii Mediteranei. Italienii şi Rușii vor alerga în ajutorul Serbiei. Mai mult ca sigur va fi ameninţată comunicaţia dintre puterile centrale şi Turcia, presupunând chiar, că linia ferată directă va putea fi restabilită. Şi „salvatorul Turciei" de unde va lua armată, pentru a acompania şi sprijini pe Sultanul, de a alunga pe Francezo-Englezi de pe Gallipoli, pe Rușii din Armenia şi pe Englezi din Bagdad?

Armata pentru Egipt, ce-au promis-o Germanii Turciei, n'a trecut încă peste munţii sârbeşti şi cele câteva mii de oameni, pe cari le va lua cu sine la Constantinopol Wilhelm II, nu vor mări puterea de ofensivă a Turciei.

Ele vor servi pretutindeni ca să garanteze docilitatea şi puterea pasivă a Marelui Domnitor şi a guvernanţilor săi, şi a pune dominaţiunea germană în imperiul otoman sub protecţiunea baionetelor prusiene. Aceasta va fi ora, în care Turcii juni şi bătrâni se vor întreba poate, ca Hyacint în Palatul Regal: „Este el bine venit pentru a ne apăra?" De răspunsul lor însă oamenii nu se mai interesează.

Germanii, cu tot preţul, au lipsă de rezultate aparente, pentru a întreţinea speranţele populaţiunei, a nutri propaganda fără frâu şi a impresiona pe neutrali.

Pompa magnifică a intrării lui Wilhelm II în Constantinopol, nu va cauza impresiunea unui triumf, care şi ea este urmată de un alt efect mai decisiv. Prada din Stambul nu va fi o apropiere a marginei războiului. Aceasta nu va fi decât un episod, poate dibaciu exploatat de Germani, însă de o strălucire trecătoare, dacă noi ştim să ne susţinem vederile noastre în Orient. Să consolidăm prin o cooperare energică a tuturor aliaţilor situaţia noastră în Salonic; să susţinem Serbia; să arătăm Bulgarilor, că ameninţările ţarului nu sunt numai vorbe goale.

Lordul Kitchener, înainte de a trece în Egipt şi de a vizita Gallipoli, va inspecta câmpul dela Salonic şi Atena. Vasele de războiu franceze şi engleze, escortează convoiuri numeroase de trupe şi duc proviant pentru expediţia sârbă. Demonstraţiunea metodică a împătritei înţelegeri va ruina planurile germane, spulberând dinainte iluziunea ce voiesc a o creia. Este cel mai bun mijloc de a nimici speranţele lui Wilhelm al II-lea şi de a prevedea consecinţe pe cari evenimentul le poate avea. Intrarea împăratului german în Constantinopol nu va avea consecinţe ireparabile, ca din această cauză să lăsăm duşmanilor noştri câmpul liber în Orient.

Şi preotul lua în braţe, ca pe un copil blând lăuta şi se duse în odaia de alături...

Noaptea, când adormise preoteasa, scotea din sertar lăuta şi o ducea cu sine, o mângâia, îi vorbea, o întreba, îi săruta strunele ca par'că ar fi vrut să cheme înapoi glasul rătăcit între stele — o aşeza lângă dânsul în pat, şi adormea cu lăuta în braţe...

Preotul duse lăuta în odaia lui. Işi făcu rugăciunea şi se culcă. Lăuta o aşezase în pat, ca pe un bolnav obosit, îşi făcu cruce şi adormi...

...Şi Ştefan coborî din stele şi apuca lăuta în mâni şi unse cu răşină arcuşul şi începeau să plângă strunele:

— Tată dragă, m'a ucis cineva, căruia niciodată nu i-am greşit.

— Tată dragă, în zori, a sunat goarna şi au început să bubue tunurile şi mii de glasuri au răguşit.

— Şi ochii au început să ardă de ură şi braţele au început să gâtue, şi pumnii se încleştau pe suliţi şi în faţa mea a venit un străin, căruia niciodată nu i-am făcut rău, şi pumnul lui tare, m'a izbit la pământ. Şi mi-a sbierat în urechi cuvântul morţei şi am înţeles că nu vrea să mă ierte, căci nu i-am greşit niciodată, şi suliţa lui a fugit prin pieptul meu. Şi mi-a ţişnit sângele şi faţa lui s'a făcut roşie de sângele meu şi curgea din mine căldura... Şi simţeam că mă duc tot mai departe de satul meu, îmi murea dearândul mama, Maria, nu mai auziam glasul tău tată şi nu mai suna clopotul bisericei albastre, Ardealule, Ardealule!... Şi cel ce m'a ucis privea la mine şi rânjea sătul, căci m'a învins şi sângele meu curgea mereu, oh, curgi, curgi sânge, căci mă doare, oh, tot mai tare curgi sânge, — şi... m'a ucis...

— Tată dragă m'au ucis...

Şi Ştefan arunca arcuşul, strunele nu mai gemeau, lemnul era mort. Şi ca o şoaptă, se urca sufletul lui Ştefan către stele şi dispăruse în argintul nopţei.

Preotul se trezi tremurând.

Noaptea era albă şi răsuflarea preotesei o auzea din odaia de alături. In sobă tăciunii, ca ochii roşii — ai suferinţei, îşi închideau pleoapele.

Ornicul de pe părete ticănia somnoros, zăpada lumina afară ca o câmpie de cimitir.

Se ridica din pat preotul şi apuca lăuta cu grai blestemat, îi frânse fruntea şi pocnea lemnul, rupse arcuşul şi arunca lăuta în foc.

Flacările adormite se treziau din tăciuni şi trosnea vioi lemnul pe jăratic — se luminau ungherele şi răşina topită avea mirosul priveghiului, preotul privea în focul sobei cum arde lăuta şi-şi ascunse faţa în mâni şi hohotea de plâns...

Pe preoteasă o trezi din somn plânsul şi se duse la preot, îl sărută pe faţă şi-i mângâia părul nins de vreme, lacrămile ei porniră cu ale moşneagului...

Blândă întrebă preoteasa:

— De ce plângi?

Şi preotul îngâna sughiţând de plâns:

— Lăuta... Lăuta lui Ştefan... Am aruncat'o în foc... Căci mi-au spus strunele ei cum l'a ucis.... Sângele lui... L'au ucis...

Şi în sobă se mistui focul, de pe părete numai icoana Maicei Preciste palide mai lumina şi o stea singuratică ardea pe ceriu par'că mai luminoasă decât celelalte....

Emil Isac.

Din mormintele celor vii.

De pe frontul occidental.

Marele cartier german, 26 Noemvrie.

In faţa mea zace harta Franţei cu desemnul lung şi variant al frontului occidental. Nu mă interesează însă liniile roşii şi albastre cu tipăritura numirilor de localităţi, în ochii mei revin icoane neuitate. Acela, care un an întreg a rătăcit în cuprinsul acestui front, are mereu imaginaţia întăriturilor dela malul mării cu obstacolele sacilor de nisip, pietri, grinzi şi scânduri, tabloul moşiilor pustiite de pe şesul Flandrei vestice, nenumăratele canale înşiruite în linii drepte, holdele năpădite, soldaţii adăpostiţi în mlaştina şi printre răchiţii cari iarna aceasta vor reţine încă pasul duşman din aceste imensităţi pustii de ape. Vedem „pământul negru" din jurul Lens-ului, nenumăratele întăriturî dela Givenchy, Souchez, Loos, Notre Dame de Lorette, şi Hulluch, totatâtea numiri ale localităţilor cari evocă amintirile îngrozitoarelor masacre. Mi se reimprospătează pitorescul platou de lângă Somme, Picardia, unde cu paisprezece luni înainte au încercat Francezii îmbrăţişarea aripilor de tranşee din Aisne, tranşeele din Champagne scobite în stânci în cari nu se stânge violenţa atacurilor, pădurile seculare din Argonne, câmpurile din jurul Verdunului transformate în mocirle, linia şerpuitoare St. Mihiel din pădurea Pretre, care din trei părţi este expusă focurilor necontenite. Şi în sfârşit Vogezele, cu stâncile sălbatice printre cari soldaţii noştri luptă ca băieşii şi în cari codrii sunt pustiiţi nu de topoare şi firez ci de granate şi obuze. Ăsta-i frontul occidental.

Aici nu se pot da asalturile entuziaste de cavalerie, infanteria nu poate săvârşi drumuri cutropitoare de forţă, nu se pot căuta luptele şi nu se poate goni duşmanul. La marginile terenelor ocupate, strâmtoraţi în săpături adânci stă cavaleria cu infanteria şi marina. Cu ochii ţintiţi spre tranşeele duşmane, cu mâinile pe arme, pândesc orice mişcare. Luptele urmează fără clipe de repaos, puştile răpăie, tunurile bubuie, exploziile vâjâie de sub pământul subminat, bombele şi granatele sboară zi şi noapte şi aviatorii sbârnâie deasupra capetelor combatanţilor. Intreg frontul are înfăţişarea a două cetăţi duşmane imense împreunate la o parte. De un an şi jumătate, două puternice inele de fier se ciocnesc aici cu furie până când unul dintre ei va trebui să cedeze lăsând celuilalt drumul de glorie. Aceasta groaznică sforţare, este simţită în fiecare părticică, şi fiecare om îi simte oboselile mortale. Şi dacă comunicatele oficiale ale comandanţilor sunt de textul că „pe frontul occidental nu sunt evenimente de importanţă", voi oamenii pacinici de pe acasă să nu credeţi că asta înseamnă un repaos de fumat şi grai şi veselie al feciorilor. Miile de vieţi stau pândă în sutele de puncte expuse şi în aceste zile lipsite de evenimente.

Nu de mult, un ziar vienez publică foarte indolenta ştire, că în tranşeele Argonne se aranjează adevărate concerte. Atât în sufletele soldaţilor cât şi a oficerilor a avut o tristă repulsiune aceasta publicaţie, tocmai în Argonne şi în Vogeze lângă Aisne şi Flandria este oprit de-a scoate un cuvânt decât doar în şoaptă, chiar şi sgomotul vaselor şi a tacâmurilor trebue sufocat, fiind duşmanul aşa de aproape încât la cel mai mic sgomot răspunde cu focuri. Populaţia tranşeelor trebue să pândească cu multă agerime şi să examineze petecul de cer să vază dacă văzduhul nu e stretălat de o bombă sau granat din calea cărora trebue să se ascundă. Astăzi, când şi cele mai bine construite tranşee sunt şterse de obuzele de mare calibru, nu există umor în tranşee şi în cea dintâi linie a tranşeelor de pe frontul occidental, fiecare este sentinela propriului său mormânt. Luptele de aparenţa nereuşită îşi au miile de eroi şi-i va avea până când va reuşi spargerea liniei duşmane. Sunt soldaţi cari au rezistat canonade de şaptezeci de ceasuri păstrându-şi poziţiile, ba pornind apoi chiar la contraatac. Intr'o luptă violentă un batalion dintr'un regiment săsesc a scăzut la optsprezece, şi apoi la doisprezece oameni. Cu toate acestea în mijlocul luptelor infernale ştirile de telefon sunau: „Ne ţinem poziţiile". Un subofiţer continuă pe telefon ştirea: „Şase oameni, un ofiţer, poziţiile sunt mereu în posesiunea noastră". In sfârşit s'a mai anunţat un om, şi apoi, a încetat telefonul.

Pe urmele istoriei. (1)

Redeşteptarea Ukrainiei.

Pe vremea, când s'a făcut unirea Ukrainei cu statul moscovit, societatea ukrainiană se compunea din următoarele clase: cazacii, nobilimea, clerul, burghezimea şi ţărănimea.

Aceste clase difereau unele de altele nu numai prin independenţa lor economică, dar şi prin drepturile ce le aveau asupra proprietăţii, prin privilegiile autonomiei judiciare în limitele acelor clase, prin capacitatea lor relativă de a exercita o influinţă asupra guvernământului local sau naţional.

Clasa cea mai privilegiată era clasa militarilor, numiţi **cazaci.** Ea era scutită de orice impozit sau obligaţiuni şi monopoliza dreptul de a guverna ţara.

Prin aceea că reprezinta forţa armată, ea avea şi răspunderea rolului principal pe care îl juca în guvernarea naţională.

Clasa nobililor, aceea a fostei aristocraţii a marilor propretari care rezidau în cantoanele lor numite **vołost,** pe proprietăţi ereditare, era baza socială a naţiunei, cheia progresului său.

Această clasă era liberă în ceeace priveşte posesiunea bunurilor sale, scutite de orice impozit. Ea poseda tribunale speciale, numite „zemski"; ţăranii, supuşii săi, depindeau de ea, din punct de vedere social, în folosirea bunurilor şi exercitarea drepturilor sale.

Intrând în clasa cazacilor, nobilii furnizau astfel statului, pe cei mai înalţi funcţionari; demnitarii bisericii erau recrutaţi de asemenea dintre nobili, conform unei reguli în vigoare pe atunci în Ukrainia, după care nimeni nu putea să fie învestit cu o însărcinare atât de înaltă, dacă nu aparţinea unei clase privilegiate.

Clerul greco-ortodox constituia o clasă autonomă care dirigea corpul autocefal al Bisericei ukrainiene, găsindu-se sub jurisdicţiunea patriarhului din Constantinopol.

Capul bisericii îşi alegea demnitarii dintre membrii săi inclusiv şeful suprem al bisericii ortodoxe a Ukrainiei, Mitropolitul din Kiev. Susţinerea materială a acestei clase consta din bunuri aparţinând parohiilor şi schiturilor, sau donaţiile credincioşilor.

Clerul avea aproape aceleasi privilegii şi avantagii ca şi nobilimea, exceptând anumite restricţiuni în cumpărarea bunurilor imobiliare.

Instrucţia publică, în care se înţelegea şi cea mai mare şcoală a Ukrainiei, Academia din Kiev, se găsea sub tutela sa specială.

Clasa negustorilor şi lucrătorilor, aceia a cetăţenilor oraşelor, burghezii, reprezintând industria, comerţul şi finanţa, se baza pe principiile sociale ale drepturilor Saxonilor, posedând privilegiile şi autonomia garantată de ele. Datoriile sale către naţiune şi guvern erau mai ales de natură financiară.

*

Intru cât priveşte clasa ţăranilor-agricultori, pe jumătate aservită, ea era într'o oarecare privinţă sub dependinţa economică şi civilă (de natură feudală) a marilor proprietari ereditari din cantoanele respective; pe de altă parte, ea trebuia să-şi împlinească „datoriile fireşti" faţă de guvernul local şi de naţiune.

Ţăranii Ukrainiei aveau dreptul de a schimba seniorul părăsind domeniul său şi transportându-se pe latifundiile altor seniori sau ale statului. Ei erau obligaţi să plătească un impozit regulat către tezaurul naţional. Din punct de vedere juridic, ei erau legaţi de tribunalele noblefei şi ale cazacilor.

Pentru cazurile foarte numeroase de altfel, în cari clase diferite se întâlneau pe un singur district, exista un regulament permanent, permitând un „modus vivendi". Astfel, de exemplu, nobilii şi cazacii cari posedau industrii sau case în oraşe, erau supuşi acelorasi sarcini şi datorii, ca şi burghezii. Magistraţii, cari din punct de vedere juridic, erau subordonaţi „Tribunalului general" (Judicium generale), erau însărcinaţi cu aplicarea legii în aceste cazuri speciale.

*

Acest regim social care se desvoltă în mod gradat în Ukrainia timp de trei secole (dela al XIV-lea până la al XVII-lea), când ea trecu sub supremaţia lituaniană şi poloneză, fu productul unei evoluţiuni remarcabile a societăţii ukrainiene din epoca antecedentă, atunci când ea formă regatul rutean al Galiţiei şi Lodomiriei (XII—XIV) şi mult mai târziu, Marele Principat al Kievului (IX—XIII).

Faimosul cod numit „Statut Lithuanien" încorpora legile în vigoare ale Ukrainiei din acea vreme. Acest cod scris în limba ruteană fu aplicat în Ukrainia mai înainte ca ei să fie acceptat de Lituania, care-l aplică după ce se uni cu cea dintâi.

El fu alcătuit şi stabilit după celebrul cod din Kiew „Dreptul ruthean", compus el însuşi din ordinul marelui duce Jaroslav cel înţelept din Kiew (1019—1054).

Locotenentul Sabin Codarcea.

— De vorbă cu ofiţerii noştri. —

Arad, 27 Noemvrie 1915.

De-o săptămână în spitalul improvizat din Seminarul românesc aradan, de sub conducerea dnei Livia Dr. Vuia, *distinsă deunăzi pentru vredniciile d-sale de Samaritancă, un nou pacient este tânărul locotenent român al regimentului aradan 33 d.* Sabin Codarcea.

Optimist şi îndrăsneţ fără seamăn, energic şi impetuos în mişcări tânărul ofiţer Codarcea timp de 6 luni a fost comandantul unei secţii de mitraliere în campania de nord. Inzestrat cu alese destoinicii ofiţerul nostru s'a ştiut strecura cu „maşinile" şi oamenii săi printre cele mai mari primejdii fără să rişte pierderea nici a sa nici a subalternilor. Abia un om a rămas mort pe câmpul de luptă, şi acela a fost „jertfa neascultării" — cum îmi spunea. Activitatea sa pe frontul rusesc a început-o cu rang de sublocotenent în Maiu, la Ostrozet, 20 chilometri la dreapta Przemysl-ului, unde armata austro-ungară a executat atacuri violente timp de patru săptămâni.

Către finea lunii lunie a făcut două isprăvi remarcabile. In crâncenele lupte încinse la Wodniki, *fiind comandant al bat. II al regimentului 33 vicecolonelul Const. Burdea, a salvat într'o noapte secţia mitralierelor ameninţată să fie împresurată de Ruşi, iar la* Cuţurow *a salvat din faţa morţii o întreagă companie. Pentru isprava din urmă a fost decorat cu* signum laudis. *Tot la Cuţurow, când observase că Ruşii se apropie în număr mare, a dat ordin oamenilor săi să se retragă, iar el a îngropat o mitralieră, şi pe cealaltă a luat-o în spate şi a fugit peste mocirle în chip norocos!*

Locotenentul Codarcea este originar din Şermaş, sat în săcuime, în apropiere de băile Tuşnad. La 1909 a intrat voluntar în şcoala de cadeţi din Caşovia şi a servit apoi la regimentul 33 aradan timp de un an cu rang de stegar şi cu acest rang a plecat în campanie, întâia-oară pe frontul sârbesc, unde a rămas o lună. Trimis apoi pe frontul rusesc a luptat două săptămâni şi s'a înapoiat grav rănit, cu partea dreaptă a claviculei sdrobită de un glonte. Insănătoşat a intrat în şcoala pentru instrucţie a mitralierelor din Bruck. In Maiu a plecat în fruntea unei secţii de mitraliere a doua oară pe frontul rusesc, cum spuneam mai înainte şi a fost necesitat din cauza ranei celei vechi şi durerilor de spate să se înapoieze de pe front.

Elementul de sub mâna sa a fost majorizat de Români cari au îndrăgit nespus de mult pe superiorul lor tânăr, abia de 22 de ani, atât de afabil, de prietenos, de rezolut în mişcări, de iscusit în a alege locurile ascunse de manevrare cu „maşinile". Vioiu, glumeţ, spontan şi aprins suflet, veşnic optimist, exuberant în voie bună. Cu un aşa „stăpân" nu se mai poate strecura teama de moarte în sufletul nimănui.

E bine să ne cunoaştem reprezintanţii vigoarei româneşti şi convorbirea cu locotenentul Codarcea a fost un deliciu. De sigur d-sa se va ţinea de promisiune şi, cel ce cu aparatul său fotografic a prins chipuri diverse, se va „executa" şi pe sine pentru a împodobi cu chipul său robust paginile Albumului decoraţilor români.

Tratatul de alianţă al României cu puterile centrale.

Istoricul alianţei româno-austro-ungare.

„Livre noir". — Când a fost încheiată convenţia secretă austro-română? — Răspunsul dlui P. P. Carp. — Este acest tratat obligator pentru România?

Arad, 27 Noemvrie.

In anul 1912, luna lui Februarie n., am reprodus în coloanele acestui ziar textul unei convenţiuni secrete între *Austro-Ungaria şi România*. Acest text noi îl luasem dintr'o voluminoasă lucrare întitulată *„Livre noir"* (Cartea neagră) a unui înalt personaj diplomatic care se ascunde sub pseudonimul *Herzog von St. Sava*, lucrare dedicată contelui *Aerenthal*, fost ministru de externe al monarhiei.

Această lucrare cuprinde toate convenţiile secrete dintre Austro-Ungaria deoparte şi România, Bulgaria, Grecia şi Muntenegru de altă parte.

Textul convenţiei secrete austro-române, ajuns în publicitate printr'o indiscreţie diplomatică, nu fusese desmințit pe acea vreme din nici o parte.

Reproducerea acestui text în traducere românească în coloanele ziarului nostru este făcută — după cum amintisem atunci — din prima fasciculă a lucrărei amintite, unde apăruse în fruntea fasciculei, sub titlul *„Convenţiunea secretă austro-română."*

In *articolul I* al acestei convenţii se spune:

—Austro-Ungaria şi România conştiente de rolul pe care trebue să-l joace în rezolvarea eventuală a problemei chestiunei Orientului, încheie, prin acest tratat, o alianţă politică şi militară.

Acordul austro-român s'a făcut — după-cum se arată în art. 8 în duplificat la *Ischl, în ziua de 14 August anul 1880*, rămânând în vigoare timp de *40 de ani*, începând dela această dată. Tratatul este semnat de monarhul *Franz Iosef*, prinţul *Carol, baron de Haymerle*, ministru de externe austro-ungar şi *Boerescu*, ministru de externe al prinţului *Carol*, marele rege Carol I al României.

Mai târziu s'a încheiat şi o *convenţie militară* austro-română, cu caracter *ofensiv şi defensiv*.

*

Despre toate acestea s'a scris şi au fost comentate la vremea sa foarte pe larg în coloanele acestui ziar, precum şi în întreagă pressa mondială. Credem deci că este de prisos o revenire asupra acestora, mai adăogând că nici situaţia actuală nu e de atare încât să ne permită aceasta.

*

Dar iată că bărbaţi de stat ai României au început în pressă o lungă polemică discutând valabilitatea acestui tratat de alianţă pentru *România*.

Din parte-ne nu ne ingerăm în discuţiile acestea şi nici nu vrem să ne impunem vederile noastre în această chestie, ci înregistrăm pur şi simplu tot ceeace se spune în legătură cu acest tratat de alianţă.

Astfel, am ajuns în fericita situaţie să primim un număr al marelui ziar parizian *„Le Temps"*, organul ministerului de externe al Franţei, în care corespondentul din Bucureşti al acestui ziar publică un interview cu fostul ministru român d. *Take Ionescu*, care i-a făcut caracteristice comunicări despre istoricul alianţei dintre România şi puterile centrale.

— De teama că întărirea sentimentului naţional al Românilor — a spus d. Take Ionescu *corspondentului lui* „Le Temps", — *poate deveni un pericol pentru Ardeal, Austria a căutat începând cu 1878 mereu prilej să încătuşeze România, cum a încercat şi nainte de isbucnirea războiului mondial să supună Serbia. Când apoi la desvălirea statuei lui Ştefan cel mare în Iaşi un senator a vorbit despre perlele, cari lipsesc încă din coroana lui Ştefan, adecă Basarabia şi Bucovina, Austria a găsit pretext, pentru pretinsele machinaţii româneşti, cari s'ar îndrepta împotriva existenţei monarhiei, să dea pe grav ofensata şi să pretindă garanţii. Ioan Brătianu s'a dus atunci la Berlin (1882) să ceară sprijinul lui Bismarck. Acesta l'a sfătuit să propună Austro-Ungariei o alianţă, care ar fi o garanţă pentru existenţa României. Constrânsă de necesitate, România a primit acest sfat şi aşa s'a încheiat alianţa cu Austro-Ungaria. Acordul a fost de atunci în repetite rânduri reînoit, dar marea greşeală a bărbaţilor de stat români a fost că au ţinut la acordul de alianţă şi când alianţa îşi pierduse baza de existenţă: când România era asigurată că nu va fi nimicită.*

Inşghebându-se tripla înţelegere, s'a restabilit echilibrul de forţe, iar alianţa nenatural a devenit o povară ca de plumb pentru România, care în urma acestei alianţe n'avea nici artilerie de câmp, nici infanterie, nici artilerie de munte, nici fortificaţii în Carpaţi şi nici fabrică de muniţiuni şi arme. Iar acordul de alianţă ameninţă cu desăvârşire întreg viitorul României. Dacă Austria a putut impune cu forţa, acum 30 de ani, o alianţă României, care n'a însemnat numai renunţarea României la orice viitor politic, ci şi încătuşarea ei în prezent, care va fi stuaţia României faţă cu o Austrie victorioasă în care Maghiarii ar fi atotputernici?

*

Iată ce răspunde *„Moldova"* organul dlui *P. P. Carp* într'un comunicat publicat în fruntea numărului de aseară:

— Nu avem de fel intenţia de a deschide o polemică cu d. Take Ionescu. Fiind însă că dsa deduce din faptul că nimeni nu-i contrazice, confirmarea aserţiunilor sale suntem datori faţă de ţară şi în interesul viitorilor istorici de a stabili faptele.

Primul tratat a fost negociat la Viena la 1883, între d. P. P. Carp şi prinţul Reuss şi încheiat la Gastein, între prinţul Bismarck şi Ion Brătianu. Tratat de pace, menit mai mult a intimida pe cei ce voiau războiul, decât a pregăti vre-o conflagraţiune europeană, el era, întrucât ne priveşte, dictat mai mult de interesele noastre, decât de interesele puterilor centrale.

Acest tratat s'a transformat la 1888 într'un tratat de accesiune la care s'a asociat şi Italia. Intre dânsa şi România, tratatul a fost negociat la 1888 de către dnii Crispi şi P. P. Carp şi ratificaţiunile preschimbate la Bucureşti între marchizul Curtopassi şi d. P. P. Carp, pe atunci ministru de externe. Şi nici la 1883, pentru România, şi nici la 1888, pentru Italia, nu era nevoe de nici o presiune pentruca, atât Italia cât şi România, să se pue sub scutul unui tratat care a asigurat şi uneia şi alteia o eră de prosperitate neaşteptată.

Toţi oamenii de stat cari s'au succedat la cârma statului în România, au recunoscut binefacerile lui, şi nici Lascar Catargiu, nici Teodor Rosetti, nici Iorgu Manu, nici George Cantaczino, nici d. Carp, nici d. Maiorescu, nici d. I. Brătianu, într'un cuvânt nici unul, dar absolut nici unul din foştii preşedinţi de consiliu, n'a ridicat vre-o obiecţiune în contra unor legături internaţionale cari ne puneau la adăpostul oricărei primejdii.

De ce natură sunt acele primejdii, o simt acei cari şi-au călcat cuvântul, şi faţă de exemplul Italiei, cântecele de sirenă ale dlui Take Ionescu vor rămâne neputincioase".

Comunicate oficiale

despre mersul războiului.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele telegrame oficiale:

Budapesta, 26 Noemvrie. — Se comunică dela cartierul general:

Pe frontul rus: Evenimente de importanţă nu sunt.

Pe frontul italian: Pe frontul dela Gorita situaţia e invariabilă. Repetitele atacuri date contra sectorelui nostru dela Oslavia s'au zădărnicit. Pe coasta nordică a muntelui San Michel, lupta de noapte se continuă. Un atac direcţionat contra vârfului acestui munte a fost sufocat în focurile noastre. Inaintările orientate contra sectorelui nostru dela San Martino, le-am respins. Pe măsură ce Italienii recunosc zădărnicia atacurilor celor mai noui cu atât e mai vehementă ploaia canoanelor şi a granatelor cu cari pustiesc oraşul. Zi de zi sporeşte numărul caselor şi a bisericilor arse şi pustiite. Pagubele de până acuma se urcă la 25 milioane coroane, fără a putea fi apreciate proprietăţile particulare, muzeele şi obiectele de artă.

Pe frontul sudostic: Trupele austro-ungare combatante la cursul superior al Dvinei au respins duşmanul peste munţii Coles şi Mazara şi au ocupat Cainiţa. Batalioanele noastre au respins Muntenegrinii peste Gilieva Planina la sudvest de Sienita. Celoanele noastre înaintează în sus spre muntele Mocra-Planina la sud de Novibazar. La sudvest de Mitrovita am respins o trupă sârbească. Câmpul mierlelor este cu desăvârşire în posesiunea aliaţilor.

*

Berlin, 26 Noemvrie. — Se comunică dela marele cartier general:

Pe frontul occidental: In mai multe puncte a liniei s'au dat focuri de artilerie. Alte evenimente de importanţă nu sunt.

Pe frontul oriental: Incercările Ruşilor de a trece la Miss Pulpa s'au zădărnicit. Atacurile duşmane dela Bersemünde şi Dünaburg, le-am respins nimicindu-le.

In armatele generalilor Linsingen şi a principelui Leopold de Bavaria, evenimente de importanţă nu sunt.

Pe frontul din Balcan: La sudost dela Sienita şi Mitrovita, am respins diviziunile duşmane cari rezistau încă armatelor generalului Mackensen.

PENTRU „ALBUMUL DECORAŢILOR ROMÂNI"

nu uitaţi să trimiteţi redacţiei „Românului" grabnic fotografiile vitejilor noştri şi informaţiunile necesare (locul naşterii, regimentul, vârsta şi faptele răsplătite cu medalia respectivă).

O rugare.*)

Deodată cu darea de seamă pe care o fac azi la alt loc al „Gazetei Transilvaniei"**) mai am şi o rugare.

Plec dela *faptul incontestabil,* că ori câte şi oricare ar fi părerile şi obiecţiunile faţă de îndreptăţirea, servirea şi *actualitatea* scopurilor urmărite de „Societatea pentru fond de teatru român": ele totuş nu desleagă nici organele executive ale societăţii de îndatorirea de a păstra, a administra şi, după putinţă, de a îi şi *spori* averea şi nu scutesc nici pe singuraticii ei membri de datorinţa, *luată de bună voie asupra lor,* de a îşi achita regulat taxele şi ratele curente şi îndeosebi de a îşi achita fără amânare pe cele — *restante!*

De altă parte am în vedere şi ţin seama de *experienţa,* că somaţiile adresate singuraticelor membri prin poştă, chiar şi cele trimise în plic recomandat, au fost aproape toate zadarnice şi că *considerabile* cheltuieli împreunate cu expediţia somaţiilor şi apoi cu *a chitanţelor* pentru taxele şi ratele plătite — fără să mai luăm în considerare şi *felul* în care se face şi se poate face azi corespondenţa nerecomandată prin poştă! — pot fi, cu o minimală bunăvoinţă, foarte uşor evitate şi *economizate* pe seama societăţii.

In baza acestor premise de o evidenţă incontestabilă:

Rog pe aceasta cale cu tot respectul şi cu toată stăruinţa pe toţi onorabilii membri fundatori, pe viaţă, ordinari şi ajutători ai societăţii noastre în genere şi pe fiecare îndeosebi ca, luând în binevoitoare considerare multele şi grelele piedeci de tot felul, inevitabile în timpurile pe cari le trăim, să nu mai aştepte deocamdată nici un fel de somaţie specială, ci să grăbească a îşi plăti fără amânare, *prin asemnată poştală* (posta utalvány) toate taxele şi ratele anuale restante precum şi pe cele curente, iar în loc de ori şi ce altă chitanţă să păstreze şi să se mulţămească cu *recipisa poştală,* care este un *document public* şi probează plata în mod neexcepţionabil.

Banii să se trimită *direct şi exclusiv* numai la adresa băncii *„Albina,* filiala Braşov" scriind pe cuponul asemnatei cuvenita indicaţie asupra destinaţiei lor!

Braşov, în 23 Noemvrie 1915.

Dr. Nicolae Vecerdea,
casierul „Soc. pentru fond de teatru român".

*) Celelalte ziare româneşti sunt rugate să reproducă şi ele aceasta rugare!

) O vom publica şi noi într'un număr viitor. — **N. Rom.

Declaraţiile lorzilor Churchil şi Robert Cecil.

— Din Camera Comunelor. —

Berlin, 26 Noemvrie 1915.

La Camera Comunelor din Londra, lordul *Churchill* apărând în discursul său actele ministeriale trece în revistă situaţiunea actuală.

După rapoartele ziarelor engleze apărute în ziarele berlineze lordul *Churchill* a spus următoarele:

— Pentru a isbândi nu e nevoe ca să rupem liniile germane şi nici să-i respingem de pe teritorul pe care duşmanul îl ocupă. Chiar dacă liniile sale s'ar întinde foarte departe de graniţele sale putem bate Germania mai complect în al doilea sau al treilea an de războiu decât dacă trupele aliate ar fi mers la Berlin in primul an de războiu. Dominaţiunea noastră absolută asupra mărilor şi distrugerea enormă şi repede a combatanţilor germani sunt factori, pe cari ne putem baza cu încredere.

In vreme ce puterea germană merge declinând, a noastră va face decât să sporească şi real şi relativ. Datorim acest rezultat sacrificiilor popoarelor francez şi rus, cari până acum au suportat lovitura cea grea.

Lipsa de muniţiuni a dominat în cursul campaniei 1915; lipsa de combatanţi germani va face ca să se întoarcă împotriva Germaniei campania din anul ce vine.

Este evident deconcertant pentru noi de a constata că Bulgaria, după ce a cântărit toate şansele, a putut căpăta convingerea că victoria va rămâne puterilor centrale.

Poza şi precizia mişcărilor militare germane hipnotizează anumite mici state, cari nu văd, sau nu pricep cât mult puternica şi vechea naţiune cu care Germania încrucişează spada este capabilă de a face faţă adversităţii, de a răbda desiluzii şi greşeli, de a munci fără răgaz cu o îndârjire nemărginită, îndurând suferinţe fără număr până ce în cele din urmă va face să triumfe cea mai mare din cauzele pentru care umanitatea a combătut vre-odată.

*

Vorbind de masacrele Armenilor, lordul *Robert Cecil,* subsecretar de stat la externe, a spus între altele:

N'a fost niciodată crimă mai oribilă în istoria lumei, căci n'a fost aci nici o provocare. Afirmaţia cumcă agenţii britanici ar fi escitat pe Armeni să se revolte este absolut falşă.

Suntem recunoscători flotei franceze de a fi salvat 4000 Armeni. Comandanţii de vase engleze ar fi făcut la fel de ar fi avut prilej a salva vieţi omeneşti.

Protecţiunea cea mai puternică pentru Armeni ar constitui victoria noastră în acest războiu; toate resursele noastre trebuesc utilizate spre a sili pe duşman să accepte termenii păcii impusă de aliaţi. Umanitatea va fi recunoscătoare Franţei pentru măsurile ce le-a luat în favoarea Armenilor.

Răspunzând părerei exprimate de un deputat cumcă Anglia ar trebui să facă reprezentaţiuni Statelor-Unite şi Elveţiei, după rapoartele ziarelor engleze lordul *Robert Cecil* ar fi zis:

— Dacă am judeca util a face reprezentaţiuni, Germania ar primi demersul nostru, cu plăcere, dar nu nouă ne incumbă a dicta guvernelor independente şi neutre datoria lor.

La drept vorbind Germanii singuri ar putea opri aceste masacre... Suntem de acord cu ultimele cuvinte ale lui Edith Cawell: *„Patriotismul nu ajunge! Acest adevăr adânc a fost rostit de o mare patrioată şi Germania sacrificând-o s'a înjosit şi mai rău decât până acum.*

D. *Chamberlain,* secretar de stat pentru Indii, răspunzând la o interpelare a zis că *membrii unei asociaţiuni antibritanice, stabilită în America, au depus silinţe mari spre a turbura pacea şi spre a conrupe armata din India septentrională. Populaţiunea indiană din provincia în chestiune — a spus d. Chamberlain — a dovedit lealitatea sa opunându-se cu energie şi din proprie iniţiativă la aceste intrigi şi dând sprijinul său puterei civile.*

PENTRU „CARTEA DE AUR ROMÂNEASCĂ"

nu uitaţi să trimiteţi redacţiei „Românului" orice act, dovadă de vitejie :-: .·. săvârşită de eroii noştri. .·. :-:

Răsboiul european.

Consilii militare în ţările aliate. — In ajunul unor mari evenimente.

Rotterdam. — **Pressa italiană comentează consfătuirea anglo-franceză dela Paris, punând-o în legătură cu consiliile cari se ţin în cartierul general rus, ca şi cu consiliile de miniştri cari au avut loc de curând la Roma. Asupra acestor din urmă, pressa italiană relevează concomitenţa lor cu desele audienţe acordate de regele Italiei la cartierul general atât difireţilor miniştri cât şi generalilor *Cadorna* şi *Porro.* Deasemenea şi *ducele Abruzzilor,* comandantul şef al forţelor navale italiene, a fost zilele acestea la Roma pentru a conferi cu locotenentul general al regelui, cu preşedintele de consiliu şi cu ministrul marinei.**

Din toate acestea pressa italiană trage concluzia, că s'ar lua importante hotărâri şi observă că în câmpul adversar a şi început să se arate o anumită şovăială (!); prevăzându-se evenimente destinate să modifice radical(!) condiţiile în cari se desfăşoară războiul balcanic.

Intr'adevăr, — se mângâe pressa italiană — în timp ce pe frontul ruso-german şi mai ales în regiunea Riga şi Dvinsk, energica(!) presiune (?) a armatelor ruseşti sileşte (!) trupele germane la retragere(?!), în celelalte puncte ale frontului trupele austro-ungare se mărginesc la o simplă defensivă(?). Pe de altă parte se semnalează înaintarea unor importante forţe germane spre frontiera ungară şi în Serbia. In Franţa, pe tot frontul dela Argonne la mare, se observă o crescândă activitate a trupelor franco-engleze.

Toate acestea dovedesc — conclude pressa italiană — că suntem în ajunul unor importante evenimente.

Situaţia Persiei. — Comentariile pressei italiene.

Roma. — „Il Nuovo Giornale" din Firenze comentând recentele evenimente din Persia observă că dacă guvernul şahului nu va da dovadă de circumspecţiunea necesară, *evenimentele însăşi vor duce la scadenţă mai apropiată sau mai târzie a autonomiei persane.* Guvernul rus şi cel englez au pus totdeauna la temelia politicei lor în acea regiune menţinerea „independenţei" persane, şi tocmai pe acest teren s'a putut face acordul între interesele nu totdeauna (?) identice(!) ale celor două state. Ele nu pot dar decât să dorească menţinerea „întregei independenţe", dar interese şi mai mari(?) le impun inelutabila obligaţie(!) de a se opune ca Persia, întocmai ca Turcia să devină domeniul „kultur"-ei germane.

Dacă prin urmare — încheie ziarul — Persanii se vor mai lăsa seduşi(!) de intrigile germane, atunci vor fi hotărît ei înşişi *sfârşitul neatârnării lor* şi se va fi dovedit încă odată că orice stat care se încredinţează Germaniei, se îndreaptă spre o neînlăturată(!) robie(?).

O nouă divizie engleză spre Salonic.

Salonic. — O nouă divizie engleză debarcată acolo s'a îndreptat spre frontul sârbesc.

Mari forţe militare la Brindisi şi Catania.

Roma. — **Se semnalează o aglomerare de mari forţe militare la Catania şi Brindisi.**

Situaţia Albaniei.

Roma. — **„Corriere della Sera" examinează situaţia care s'ar putea crea Albaniei în urma acţiunei popoarelor balcanice. Ziarul observă, că punctul de vedere al Italiei rămâne acelaş şi se îndreaptă pe „principiul naţionalităţilor". Popoarele balcanice luptă pentru aspiraţiile lor naţionale şi vor avea întotdeauna, atâta timp cât vor rămâne pe acest teren, „sprijinul şi simpatia Italiei, care s'a ridicat tocmai în numele acestui principiu şi tot întru isbândirea acestui principiu a luat acuma armele".**

Sprijinind dreptul la existenţă şi liberă desvoltare a Albaniei, Italia înţelege să-şi salvgardeze în acelaş timp şi „propriile sale drepturi" în Adriatica.

*

Roma. — **Din Valona se semnalează o mare activitate în construirea căilor de comunicaţie din**

oraş în interiorul ţărei. Bălţile din împrejurimi au fost astupate.

*

Roma. — **Din Durazzo se anunţă formarea de bande albaneze din partea căpeteniilor supuse lui Essad-paşa.**

Submarine italiene la Cirenaica.

Bucureşti. — Se anunţă din Roma: sosirea la Tobruck (Cirenaica) a 4 submarine italiene. La Benghazi au fost debarcate două regimente de infanterie.

Important consiliu militar rus.

Petrograd. — *D. Sassonow s'a dus la cartierul general pentru a lua parte la un important consiliu militar ce a avut loc sub preşedinţia ţarului de faţă fiind principalii şefi ai armatei.*

Expediţia balcanică a Italienilor.

Bern. — *„Daily News" anunţă din Roma, că planul expediţiei italiene în Balcan a fost elaborat până în cele mai mici amănunte. Generalul* **Ameglio,** *care a condus expediţiunea tripolitană, a sosit acum două săptămâni la Roma şi lucră de atunci neîntrerupt împreună cu statul major italian la planul expediţiunei balcanice.*

Italia doreşte să opereze în Libanon.

Lugano. — Lui „Secolo" i se anunţă din Roma: Aci se poate observa un curent, care doreşte ca *teatrul de operaţiuni să fie mutat din Balcan în Asia.* Dorinţa acestui curent o motivează acţiunea Paşei *Djemal* în Libanon. Acest fruntaş june turc, care căzuse la timpul său în disgraţie şi a fost transferat în îndepărtatul vilaet Libanon, pare a-i fi armat pe Druzi şi operează acum pe răspunderea sa proprie împotriva stăpânirei turceşti.

Probabil că afară de Druzi *Djemal* va fi câştigat de partea sa şi elementele creştine din regiunea Libanonului. Chiar din cauza aceasta se crede în Italia, că aceasta parte a imperiului turcesc e foarte periclitată. Dacă aliaţii vor lua parte în acţiunea lui *Djemal,* în acest caz vor putea opera pe un teritor, unde Germania nu poate trimite trupe.

Intreprinderea Englezilor în Asia.

Bern. — „Corriere della Sera" anunţă din Alexandria că Englezii pregătesc o campanie în Asia, pentru ca să prevină înaintarea turco-germană. Inainte de toate *ei voiesc să nimicească toate lucrările executate de armata expediţionară turcă împotriva canalului Suez.*

Probabilă remaniere a cabinetului austriac.

Viena. — In cercurile politice se ştie, că baronul *Bienerth,* guvernorul Austriei de jos, se va retrage în curând dela postul său din motive sanitare. In acelaş timp vor avea loc importante schimbări în persoane *probabil şi în sinul guvernului.*

Kitchener în Roma.

Roma. — *Kitchener a sosit la Roma şi l'a vizitat pe Sonnino. Peste câteva zile ministrul de războiu englez va pleca la cartierul general italian unde se va sfătui cu regele italian şi Cadorna.*

Caillaux în Haga.

Haga. — Ziarele olandeze sunt informate că *Caillaux,* despre care se vorbeşte azi mai mult şi e privit ca cel mai mare om al viitorului apropiat, se pregăteşte să meargă la Haga. Ziarele olandeze fac combinaţii în legătură cu această ştire şi probabil, că această călătorie a fostului ministru francez nu e fără importanţă. Ziarele parisiene publică în legătură cu aceste ştiri desminţiri după cari Caillaux, de când s'a întors din America de sud, unde a fost în misiune de stat, n'a părăsit încă Parisul.

Luptele la Bagdad.

Londra.— Oficiul indic comunică cu datul de 12 l. c.: Trupele britanice după o luptă violentă, care a dăinuit ziua întreagă, *au cucerit poziţiunile turceşti la Ktesiphon,* la 18 mile dela *Bagdad,* şi au capturat 800 oameni şi multe arme şi obiecte de echipare. Englezii au pierdut 2000 oameni, morţi şi răniţi. In noaptea de 23 spre 24 Noemvrie au respins cu succes contraatacurile Turcilor; azi însă *Englezii, lipsindu-le apa, au fost constrânşi să se retragă la râu,* care e la 3—4 mile mai în jos de poziţiile cucerite.

România trece printr'un moment grav!

Senzaţionale declaraţii ale unui ministru român.

Insemnătatea comunicatului bulgar. — Rusia urmăreşte bombardarea oraşelor dunărene bulgare. — Bulgaria hotărîtă să răspundă. — Ce se spune în cercurile puterilor centrale? — Guvernul român şi îngrămădirea Ruşilor la Reni. — Lucrările pentru lărgirea podurilor pe linia Ungheni-Iaşi. — România şi puterile centrale.

Arad, 27 Noemvrie.

Am publicat, într'un număr recent al ziarului nostru, că a apărut un comunicat al guvernului bulgar, prin care acesta îşi declină orice răspundere, în cazul când fiind nevoit a se apăra împotriva unui eventual *atac pe Dunăre din partea flotei ruse,* granatele ar cădea pe teritoriul român.

Reproducem încă odată, pentru importanţa ce comportă, acest comunicat bulgar, care spune:

Agenţia telegrafică bulgară aduce ştirea că după bombardarea Varnei, guvernul bulgar natural s'a văzut silit să ia măsuri împotriva unui eventual atac al flotei ruseşti de pe Dunăre ori al aeroplanelor ruseşti, împotriva Rusciukului. Cu privire la această eventualitate guvernul bulgar a rugat guvernul român să ia măsuri pentru a încunjura eventuale cazuri de nenorociri şi alte urmări nedorite, cari s'ar putea naşte în urma bombardărei Rusciukului din partea Ruşilor.

Acest comunicat, de o extraordinară gravitate, a trecut neobservat. El a fost pur şi simplu înregistrat de pressa română şi străină, ca un simplu fapt divers.

Şi cu toate acestea, din informaţiunile ce posedăm, informaţiuni ce deţinem din lumea diplomatică, acest comunicat — în aparenţă inofensiv — *poate să aibă urmări dintre cele mai grave,* cari să determine România să părăsească neutralitatea ce şi-a impus dela începutul războiului, luând poziţie alături de una din grupările beligerante.

*

Şi acum, iată împrejurările ce au determinat guvernul bulgar de a trimite guvernului român comunicatul în chestiune:

Rusia nu se poate încă desmetici de lovitura pe care i-a dat-o Bulgaria, mergând alături de puterile centrale spre a-ş alipi Macedonia. Pentru a pedepsi aceasta tradare a Bulgariei — cum este numită în Rusia acţiunea regatului bulgar — primul pas în această direcţie a fost făcut de Rusia prin bombardarea Varnei.

Dar Rusia nu se mulţumeşte cu atâta. Ea a pregătit o flotilă uşoară de monitoare şi torpiloare pe care are intenţia de a o trimite pe Dunăre cu misiunea — în primul rând de a supraveghia şi, dacă se poate, opri aprovizionarea Bulgariei cu arme şi muniţiuni şi în al doilea rând, să bombardeze oraşele bulgare de pe ţărmul Dunărei.

Guvernul bulgar înştiinţat despre acest plan al Rusiei, a început să ia toate măsurile dictate de împrejurări, spre a răspunde — după cum se cuvine — agresiunei ruse.

Astfel marele comandament bulgar a început să instaleze, în apropiere de fiecare oraş dunărean, tunuri de diferite calibre şi în special tunuri pentru atacul aeroplanelor şi mortiere pentru atacul flotei.

*

„Guvernul rus, — se spune în cercurile diplomatice din Bucureşti ale puterilor centrale, — socotind că Bulgaria — de teamă de a nu provoca pe România, prin faptul că granatele tunurilor sale ar cădea pe teritoriul român — are intenţia să bombardeze oraşele neîntărite de pe ţărmul bulgar. Constatăm, însă, că s'a înşelat amar. Bulgaria prin comunicatul publicat de ziare, ş'a făcut datoria, atrăgând atenţiunea României asupra pericolului la care o expune o eventuală agresiune a Rusiei. Dacă România voeşte să previe acest pericol, n'are decât să facă cuvenitele intervenţii la Petrograd. Dacă nu voeşte să suporte consecinţele şi să tragă concluziile ce se impun.

Puterile centrale şi aliatele lor sunt hotărîte să se apere cu orice preţ şi prin orice mijloc. Ţările neutre n'au decât să aleagă.

Acesta este limbajul ce se ţine în cercurile puterilor centrale. Ori şi cine va înţelege gravitatea lui.

*

Iată de ce am spus că acest comunicat bulgar, prin consecinţele ce poate avea, este de o gravitate excepţională.

*

Cetim în *„Libertatea",* organul dlui N. Fleva, în numărul ce primim azi la redacţie:

„Un membru al guvernului aflându-se în mijlocul câtorva mari agricultori a făcut o declaraţiune a cărei importanţă nu ne poate scăpa.

Intrebat dacă remanierea guvernului va avea loc, ministrul a spus următoarele:

— Mie-mi pare rău că ziarele guvernului nu pot vorbi acum, fiindcă ele ar avea ocazia să arate cât de inepţi sunt acela cari colportează acum prin o anumită pressă svonuri, crezute intrigi, despre o remaniere ministerială.

Mai puţin ca oricând guvernul şi partidul liberal se interesează acum de remaniere. Dacă s'ar şti că trăim acum cel mai grav moment pentru ţară, pentru siguranţa noastră.

Un imperiu vecin a grămădit în timpul din urmă la graniţa noastră o armată de câteva sute de mii de oameni.

Sunt momente mari, nu poate fi vorba acum de remanieri. Nu e timpul să schimbăm măcar un prefect de jude".

Declaraţiunile ministrului au produs o adâncă impresie asupra grupului de mari agricultori.

*

Ziarul *„Gloria"* din Iaşi, comunică următoarea informaţiune:

„Direcţiunea căilor ferate a dispus să se grăbească cu terminarea lucrărilor pentru lărgirea podurilor pe linia Ungheni-Iaşi. Zilele acestea vor fi terminate şi lucrările pentru lărgirea podului dela Cristeşti, ultima lucrare ce a mai rămas.

Imediat după aceasta, se va experimenta circularea trenurilor directe Petrograd-Iaşi".

*

„Corriere della Sera" *din Milano e informată din Bucureşti că* **Germania şi Austro-Ungaria au făcut un nou demers la guvernul român pentru clarificarea neutralităţii României şi în scopul iniţiării tratativelor asupra concesiunilor ce să se acorde României pentru neutralitatea ei.** *In cercurile politice se vorbeşte despre o remaniere a guvernului, care însă n'ar avea ca urmare vre-o schimbare în politica României. Nu se ştie nimic nici despre o violare a neutralităţii sale, care s'ar fi săvârşit,petrecând câtiva marinari austro-ungari câteva ore pe o insulă românească. In zilele cele mai apropiate vor pleca din porturile româneşti spre Austria numeroase vapoare cu cereale.*

Greciei nu i-s'a cerut demobilizarea.

Textul notei Quadruplei către Grecia. — Grecia nu va iniția vre-o acțiune contra Quadruplei. —Pregătiri în vederea alegerilor parlamentare.

Arad, 27 Noemvrie.

Ziarului italian *„Corriere della Sera"* i se anunță din Atena:

Nota împătritei înțelegeri se începe cu expresiuni de bunăvoință și simpatie și pretinde:

1. ca trupele sârbești, engleze și franceze în caz, dacă eventual ar trece pe teritor grecesc să nu fie desarmate sau stingherite, ci să li se permită mișcare liberă;

2. ca acțiunea trupelor aliate să fie ușorată permițându-li-se folosirea tuturor căilor ferate și șoselelor precum și a altor stabilimente necesare;

3. ca aliații să poată ocupa temporar și alte puncte ale Greciei;

4. la înșiratele pretențiuni să se dea răspuns oficios și obligator în scris.

Alaltăieri dimineață adică, înainte de a se fi dat răspuns la această notă, legațiunea engleză a dat comunicat. că transporturilor mai mari reținute în Malta li se va da drum liber spre Grecia și că dispozițiile de blocadă vor fi amânate, iar legațiunea italiană a comunicat ziarelor grecești articolul unui ziar din Roma, care spune că Italienii nutresc simpatii față de Grecia și după războiu Grecii și Italienii vor fi mai strâns legați prin comunitatea culturală și de interese.

„Secolo" scrie că Grecia a împlinit pretențiunea privitoare la asigurarea aliaților și și-a exprimat speranța, că va putea ajunge la o unire de vederi liberă de neînțelegeri, cu împătrita înțelegere, dacă aliații își vor preciza mai concret dorințele.

După un comunicat semioficial al ziarului *„Nea Himera"*, guvernul grecesc a declarat, că neridicând nici o excepție șeful statului major *Dusmanis* și locțiitorul acestuia *Metaxas*, cari au conferit nemijlocit cu *Kitchener* și *Denys Cochin, Grecia nu va întreprinde nici o acțiune impotriva înțelegerii* dacă aceasta va voi să-și facă o bază de operațiune în Grecia, de unde să atace trupele bulgaro-germane.

După *„Embros"* guvernorul grecesc va protesta în principiu, provocându-se la violarea neutralității, dar în același timp va da garanție, ca mai *departe de a protesta nu va merge.*

„Secolo" anunță din Atena: Răspunsul Greciei a fost remis împătritei înțelegeri.

Ministrul Rhalys a declarat unui ziarist că Grecia a *confirmat în răspunsul său, ceeace a recunoscut de mult.*

In cercurile guvernamentale se speră, că îndată ce împătrita înțelegere va preciza în amănunte garanțiile, cari le dorește, se va *restabili deplina înțelegere.*

Dispozițiile luate împotriva exportului și importului grecesc au fost *sistate*, ceeace a produs în general o impresie bună.

Ziarele *„Messager d'Athenes"*, *„Patris"*, *„L'Ominion"* și *„Ethnos"*, cari reprezintă politica lui *Venizelos*, se ocupă toate cu apropiatele alegeri. Constatările mai interesante și importante din articolele ziarelor venizeliste sunt următoarele:

— Dacă alegerile vor avea loc fără ca guvernul să ordone *demobilizarea*, partidul venizelist nu va lua parte la alegeri. Pasivitatea aceasta nu este a se interpreta, că venizeliștilor li-ar lipsi puterea și popularitatea pentru luarea luptei, ci aceasta hotărîre a fost luată din convingerea, că și de *ar ieși învingători din campania electorală, totuș n'ar putea să-și câștige valoare punctului lor de vedere în politica externă a Greciei.*

Ziarele grecești guvernamentale se ocupă și ele intensiv cu alegerile, simțind, că aceste vor schimba soartea Greciei în apropiatul viitor.

Deși venizeliștii au hotărît — scrie *„Embros"* — că nu iau parte la alegeri, primul ministru totuș trebue să fie cu *precauțiune deoarece venizeliștii au o puternică organizație în țară.*

Cronica femenină.

Gestul femeii.

Lucru ciudat. In lumea toată bântuie un dezastru despre care cronicarii secolilor ce au să vie își vor aduce aminte în termeni prea puțini exagerați, de laude la adresa noastră. De sigur, nu va fi cuprins prinos de recunoștință și admirație în cronicile și paginile de istorie ce vor spune contimporanilor, că în secolul luminei și a culturei, cel al XX-lea după Christos, s'au încăierat popoarele și s'au pustiit pe pământ, în pământ, pe apă, în aer și în cele mai ascunse văgăune. Năpustitu-s'au cu sabie și foc unul împotriva celuilalt.

Răscolită-i lumea din temelie și lucru ciudat, totuș pare a fi aceiaș. Astăzi când sufletele îndurerate dau numărul preponderant al vieții de pretutindeni sub bolta imensă la fel cu intimitățile căminurilor calde și noi, întâlnești secolul XX. — fără războiu. Suntem atâta de meșteri și buni actori? Ori sufletele de sensibilitatea rafinăriilor moderne, la gândul dezastrului produs pe altarul esteticei, ori frumuseței, copleșala durerii rămâne în memoriile marilor tragedii îngropate în suflete ca ale Mariei Mancini?

Se face modă. Prea multă. Ni se pare mai mult ca ori când altădată. Uriașa preocupație ce se pune în efectul unei creații noi, o vezi întipărită în expresia siluetelor cu ghetele Louis XIV, cu taliile drapate în cute, încrețituri și lărgimi cari ne evocă tipurile reginelor medievale. Coloane întregi i se închină, preamărind'o și binevenind sosirea ei, ridiculizând ce-a fost, care la rândul ei și-a avut și ea suișul glorios.

Teatrele și cinematografele bâjbâie de lume elegantă și frumoasă și mediocră și veselă. Copilașii îmbrăcați în fulgi ușori de blănării, vecinic sglobii, sburdalnici cu ochii lor adorabili, mari deschiși cu cari nu pot pricepe încă potopul zilelor noastre. Doamne cu șuvițele înșiruite ultima modă, mândre, radioase. Și însfârșit, o lume de chiote de glasuri nepăsătoare și zimbete sesine și ușoare.

Pe bulevarduri viața de altă dată își urmează firul neîntreupt vreodată. Ingrămădeala de oameni mulțumiți, vitrine cu vremelnicile semne ale Crăciunului, fețe îmbujurate de tinerețe, reclame vecinic inventioase...

Abundă viața. Dacă n'ai întâlni soldați slăbiți din haina lor despuiată de culoare, târându-și câte un picior, sau răzimați pe cârje, s'ar putea tăgădui că aparținem și noi popoarelor încăierate.

Publicațiile de înalt ordin apar și ele, rând pe rând, și dimensiunile lor metrice cu literile grase repetă noui și noui asentări și ultimii termeni de înrolare. Și cred c'ar fi justificată și o cerere a tobosarilor dela sate, să li-se dubleze leafa. In zece ani de pace n'au strigat în colțuri de stradă atâta cât o fac acuma în douătrei zile.

Cu toate astea, lumea pare a avea aceiaș înfățișare. Să fie reacțiunea tuturor surescităților? Indolență, obicinuință, plictiseală?... Să fie adânca flosofie a meșteșugului sufocării durerilor? Nu ne-ar fi oare iertat să nu fim azi adânci fllosofi?

M'am dus la sat. Atmosfera modei cu domeniile și curiozitățile ei, și aceiaș lume cu monotoniile-i bizare. Luna plină scânteiază zăpada ca și alte dăți, aceiaș lună care pune stavilă bine chibzuitelor atacuri de noapte, ocrotite de imensul întunerec.

Doar țărancele duc grija ogoarelor nesămănate și în brațul ghețos al gerului precoce explică — și ele mâna Celui de sus. Slujbele duminecale îs mângâierile resturilor de viață în cari bunicele, înduioșate de glasul evangheliilor se închină în smerite mătănii.

Aceiaș lume, care dă aceste semne exterioare de exuberanță clocotitoare, acest belșug ocrotit în necuprinsul orizontului, cinematografia de modă și caleidoscopul tuturor reprezentațiilor acestui secol bogat și deapururea celebru, din aceiaș lume s'au sters moravurile tradiționale și sub masca secolului XX. fără războiu, trăim o altă lume străină până acuma. Pentru femeia zilelor de azi, sau deschis lumi cu noui imagini, cu terene de senzații sublime, reale, și nobile.

Armate de femei în uniforma de rigoare, sufragete cari nu mai sparg cu vandalism toate geamurile scumpe, femei executate în numele legilor creștinești, cadavre de copii...

*

Pe un bulevard mare de oraș mondial, în lungul șirelor de magazine luxoase, în lumea tumultuoasă s'aude o voce tristă: „loc, ne rugăm loc".

Lumea se dă la o parte cu milă și respect în fața unui nenorocit rest de om, un soldat ce se târăe în brânci, cu fața aproape la pământ, un fel de curbătură de fisic omenesc răzimat pe două bețișoare scunde și însoțit de o femeie și-un camarad. Trecătorii se închină cu o evlavie mută în fața acestei înduioșetoare grupe. Sentimentul instinctiv popular al femeii a nimerit gestul de a se închina în fața celor ce-și dau sângele pentru țară. Femeia, impinsă de-un sublim instinct își face semnul crucii. In fața imaginilor de suferință glorioasă ca și-n fața martiriului, femeia împreună mânile în semn de rugăciune.

Câți strămoși își vor fi făcut acelaș semn de cruce, mărturia eternei încrederi în cel ce iartă totul! De douăzeci de secole imaginea durerii și-a martiriului este întovărășită de semnul crucii și a rugăciunei!

Semn al credinței și nădejdei.

*

Azi, ne ducem pe povârniș în jos și prea e precipitat pentruca să-i putem pune stavilă. Și ajunge-vom tot la locașul de odihnă eternă unde în ceata celei mai necuprins de bogate împărății, fi-vom doar tulburați de strigătul celor ce au să vie în urma noastră: păcătoși au fost... **T. B.**

INFORMAȚIUNI.

Arad, 27 Noemvrie 1915.

Criticism istoric.

Poate că nu este așa de vastă metamorfoza înțelesurilor, ce le dăm cuvintelor, ca acolo, unde trebue să vorbim despre omenime sau națiuni, despre stat sau drept, despre libertate sau progres. Nu o logică desinteresată fixează senzul acestor cuvinte, — aceasta se pare, că nu-i cu putință, — ci preocupații politice sau prejudiții, cari vreau cu orice preț să trăiască, îndrăsneala masselor disconsiderate sau sentimentalismul unor fantasti, revoluții lente sau un tradiționalism omoritor, — asta nu însemnează, că arbitrarităteа și capriciul îl stăpânesc în judecarea lumii și în crearea principiilor de viață. Omul întreg cu toate patimile, cu tot entuziasmul, cu toată gândirea, cu toată libertatea sau independența sa — este măsura lucrurilor.

Ideile sociale sunt produse de viață — pentru viață; de multeori coloritul logic, ce li se dă, nu este decât sofistărie, — astăzi îți dovedește unul cu un complicat aparat dialectic, că nu există națiuni, — iar mâne un altul, că omenimea este o ficțiune. Ideile sociale nu sunt ceva fix, — ci creațiuni vii, cari se luptă pentru existență, ca niște ființe organice. Variațiunea lor este condiționată de personalități, curente, timpuri... Curentele nouă de viață țișnesc ca niște fântâni arteziane din sinul vremurilor, sau se ridică pe încetul, mai întâi ca un svon surd, apoi tot mai hotărît din haosul de sgomote ale vieții neamurilor. Ideile sociale sunt cristalizarea acestor fluvii de viață, luminarea lor prin constiință. Credințele, cari ne conduc, nu sunt propriu zis — niște cunoștințe — ci fenomene, nu ceva logic, ci psihologic. Masca adevărului silogistic li se dă — numai ca să aibă și un drept *ideal* la biruință. Ele se nasc cu tendința de a influința, cu un „Wille zur Macht", în dosul lor întrezărim totdeauna o voință sau un entuziasm, un raționalism practic sau un dor de a stăpâni — ca rezort, ce le susține și le dă tărie.

Sociologia, luată în senzul de filozofie a istoriei, se nutrește din aceste *idei sociale* (ea însăș s'a născut cu pretenția de a deveni un factor determinant în societate, — savanții la început au dibuit după legi istorice, ca să dea altă temelie organizației în care trăiau) și de cele mai multeori nu este altceva, decât proiecțiunea lor și în *trecut.*

Cugetătorii unei epoce absolut preocupate de religiune vedeau în istorie devenirea împărăției dumnezeești; pe cutare metafizician complicat de pe vremea, când monarhismul absolutist era în apogeu îl înțelegem foarte bine, ce voia cu „statul" ca expresie supe-

rioară a voinței dumnezeești, ce lucrează în istorie; dacă a fost cândva o puternică luptă pentru pâne, pricepem cum s'a ajuns la teoria „mișcărilor sociale" ca eflux al intereselor economice — materiale; dacă întâlnim pe cineva cu un puternic instinct al rasei, ni se lămurește, de ce întreaga istorie, pentru el, este o luptă de rase, sau națiuni.

Istoria, filozofia istoriei, înțeleg *trecutul* în intimitatea sa, numai întrucât împrejurările, faptele, întâmplările acestuia le permit să proiecteze prezentul în el...

In științele exacte sau naturale inteligența omenească lucrează pentru adevăr — indiferent că-i este accesibil sau nu (surprinde poate că numai laturea practică a lucrurilor), — ideile științifice le putem totuș defini ca —reflex al realității în conștiința noastră, — cu ele putem opera în lupta noastră pentru trai. Altfel stau lucrurile pe terenul ideilor, cari se ivesc cu rostul de-a ne conduce în sinul societății: ele sunt expresia radicală a mișcărilor produse de viață, ele sunt creațiuni ce cad mai mult în direcția instinctului decât a inteligenții, idei-forțe, idei de realizat.

Analizând diversele teorii de filozofie a istoriei, descoperim, că cele mai multe se întemeiază pe credința, că ideile sociale sunt înrudite după naștere, originea, metoda lor cu cele ale științei exacte. Această credință a îndemnat pe diferiții cugetători să considere ideile, cu cari lucrează ei, ca un fel de idei eterne mai presus de timp și cari tocmai de aceea se manifestează în orice timp. Au uitat, că construcțiile lor ideale sunt produsul unui timp — și și-au pus prea puțini întrebarea critică: cu ce drept proiectăm caracteristica epocei noastre în întreg trecutul istoric al neamurilor?!

Istoricul sau filozoful și-ar mai putea lua refugiu la o facultate metafizică, la un dar dumnezeesc, cu ajutorul căruia ar fi în stare să reconstruiască trecutul, la intuiția creatoare a geniului, care pătrunde spiritul unei epoce în unicitatea sa ireductibilă. Printr'o astfel de teorie ni se oprește însă a privi, cu o pretențiositate, care atinge obrăznicia, orice critică a ei. Admitem, ce-i drept, intuiția aproximativă a celor ce-au fost; dar rădăcina ei tot prezentul rămâne.

Pentru antropomorfismul științelor naturale (lămurirea naturii prin elemente psihice omenești) găsim astfel un punct sinometric și în istorie: lămurirea realității trecute prin elemente istorice *de azi*. Criticismul — cercetarea genezii ideilor, a valorii și limitelor lor — aplicat asupra ideilor istorice are același rezultat ca și în alte părți: delăturarea încrederii dogmatice în rezultatele cugetării și presimțirea unei realități cu mult mai largi și mai adânci, decât aceea, pe care suntem în stare s'o cuprindem.

Lumea învățaților de astăzi concepe tot mai mult istoria ca o știință, ce se deosebește radical atât de cele exacte, cât și de cele psihologice. Obiectul ei este o teorie de fenomene complicate, cari nu se mai întorc niciodată, — *evoluția culturii*, care se întâmplă o singură dată. Visul unor legi istorice după analogia celor naturale este părăsit pe zi ce merge. Realitatea istorică este o succesiune de momente ireductibile, incomparabile.

Și critica *interpretărilor*, ce se fac trecutului, — ne duce la această concepție despre istorie. Cauzele cele mai intime, factorii, cari lucrează mai în ascuns, partea cea mai intensă, mai psiihologică — dintr'un period oarecare — ne sunt mai puțin accesibile. Toate le *traducem* în limbagiul nostru. Criticismul istoric ne îndeamnă, să presupunem continuul *nou* în istorie, dar totodată ne lasă în neputința de al simți, de al construi, de al creia; este poate de ajuns însă și numai atât, că il *indică*...

Lucian Blaga.

Distingerea regimentului sibiian la Mitrovița. Corespondentul lui *„Die Zeit"* scrie de pe frontul rusesc:

Enorma pradă de războiu în material, care a căzut la **Mitrovița** *în mânile trupelor austro-ungare, poate n'ar fi fost așa bogată, dacă un* **batalion al regimentului de infanterie Nr. 31 (recrutat din Români ardeleni.** — *N. Red.)* **cunoscut prin strălucitele sale fapte de războiu** — *ca de pildă lupta pentru Ivangorod* — **nu s'ar fi distins iarăș prin o deosebită ținută.** *Sibiienii, fără a primi ordin special, au înaintat cu cea mai mare îndrăzneală și au tăiat calea coloanelor sârbești în retragere așa că s'a putut asigura marea pradă de războiu.*

Lectură pentru răniți. Un vrednic preot român, ce vrea să rămână anonim, a trimis administrației ziarului nostru suma de *4 cor.* cu destinația să se împartă la răniții români arădani exemplare din Calendarul partidului.

Logodnă. Dșoara Florica Bodea din Buteni și d. Dr. Teodor Babutia din Saturău logodiți.

Felicitările noastre!

SOARTEA PRISONIERILOR NOȘTRI DIN SERBIA. Din Viena se anunță: Biroul pentru protejarea prisonierilor de războiu a Crucei roșii din Viena, printr'un reprezentant din străinătate s'a interesat despre soartea prisonierilor noștri din Serbia. Comandantul prisonierilor, vicecolonelul Supanet a dat răspuns telegrafic în care spune că pornit din sentimente umane, face posibilitățile supraomenești în interesul prisonierilor și soartea lor îi zace la inimă. Familile lor pot fi liniștite. Despre celelalte dispoziții are să dea anunț.

Un asasinat îngrozitor. Din Eperjes se comunică: Un îngrozitor asasinat s'a întâmplat în comuna Szárazvölgy din comitatul Sáros. Soldatul Szedlák János a venit de pe câmpul de războiu pe un scurt concediu. Părinții lui de vârstă înaintată, s'au bucurat de reîntoarcerea lui neașteptată și n'au băgat de seamă purtarea ciudată a feciorului lor, care repeta mereu că mamă-sa are trei spirite rele pe cari el trebuie să le alunge. Astăzi și-a îndeplinit îngrozitorul plan. A aruncat la pământ pe mamă-sa neputincioasă și a omorit-o cu lovituri de topor, iar pe tatăl său bolnav l'a străpuns de mai multeori cu cuțitul. Numai cu mare greutate a putut fi înfrânt de vecini și predat poliției care l'a transportat la Eperjes la comanda militară. Fapta și-a comis-o într'un moment de nebunie.

Uriaș dreadnought electric american. Șantierele din **Brooklyn** construesc de prezent superbul dreadnought **„California"**, care va fi lăsat peste doi ani și va constitui o inovație semnificativă și radicală în strategia navală americană, realizând un vis mare care a frământat de ani pe inventatori și electricieni. **„California"** va costa șapte milioane dollari, va avea o lungime de 187 metri și lățime de 30 metri.

Acest leviatan al marinei Statelor-Unite va fi provăzut cu o baterie de 12 tunuri și cu un mare număr de torpile.

Pentru refugiații din Serbia. Un comitet din Londra constituit pentru ajutorarea refugiaților sârbi a transmis Dnei Lady Barclay soția ministrului englez la București suma de 2 mii livre sterlingi (aproape 57 mii lei) cu scopul de a se distribui Sârbilor refugiați în România.

Moartea primatelui din Olmütz. Se anunță din Olmütz: primatele dr. Bauer a murit eri seara la 7 ore.

80.000 chinezi în Rusia. Din Copenhaga se anunță: Guvernul rus a adus din China 80.000 muncitori pentru construirea drumurilor de fier. O parte din ei vor fi aplicați în minele siberiene.

Schimbul prisonierilor de războiu englezi și germani. Din Vlissingen s'anunță: La 6 și 7 Dec. se va face peste Vlissingen schimbul prisonierilor de războiu răniți germani și englezi.

Reîntoarcerea în Atena a reginei văduve. Din București se anunță: Din Atena se telegrafiază că regina văduvă a Greciei, care este mare ducesă rusă, s'a reîntors din Rusia la Atena.

Averea națională a Angliei. Din Rotterdam se telegrafiază: Membrul partidului muncitor din Anglia, Thorne, a întrebat în casa de jos pe vistierul imperiului britanic câtă este averea națională a Angliei? Vistierul a făcut comunicația că averea națională a Angliei este în valoare de 26 *miliarde lunți sterlingi;* iar veniteie anuale corespund la 4 miliarde funți sterlingi. Thorne a spus că aceasta sumă e de ajuns ca Anglia să poată continua războiul până la sfârșit.

Miniștrii austrieci la Budapesta. „Budapesti Tudositó" anunță: Ministrul de agricultură austriac *Zenker* sosit ieri din Viena la Budapesta însoțit de șeful de secție *Seidler* și consilierul *Dr. Binder*, s'a sfătuit azi cu ministrul de agricultură baronul *Ghillány*. La consfătuirea la care au luat parte și experți s'au tratat *afaceri de alimentație*. După amiazi, ministrul austriac s'a reîntors la Viena.

x **Trăsuri pentru copii,** *scăunele pentru copii, jucării dela cele mai ieftine până la cele mai fine, apoi elegante reticule pentru dame, garnituri pentru călătorie, manicür și garnituri de pieptare și tot felul de cadouri,* obiecte pentru soldați etc., *asortiment foarte bogat la* **Hegedüs Gyula, Arad,** *bulevardul Andrássy nr. 16.*

x **Pieptare** *(sweter) din păr de cămilă, pantaloni, velințe, tricote, tricote de mătasă și de hârtie, ciorapi de păr, mănuși* și tot felul de obiecte pentru iarnă, *pardesiuri de gumă, pălării elegante, cravate, albituri* etc., în asortiment *bogat, cu prețuri foarte ieftine în* **prăvălia de modă pentru bărbați „Chic", Arad,** *bulevardul Andrássy nr. 16.*

x **Ocaziune specială!** Am reușit să cumpăr ieftin dela un renumit fabricant german un stoc de cele mai fine fabricate de piele și anume: reticule pentru dame și pungulițe pentru bani mărunți. In consecință sunt în situația a oferi on. mei mușterii toate aceste mărfuri cu prețuri convenabile. *Marele magazin Fischer, Arad,*

Ultima oră.

LUPTĂ NAVALĂ.

Berna. — **„Corriere della Sera" anunță din Londra: De pe insulele Anholt și Lasö sosesc știri despre mari lupte navale. In 19 Noemvrie s'au văzut de aici vre-o 25 torpiloare înaintând cu vehemență, iar ziua următoare ele și-au schimbat direcția. Știrile spun că nu toate au fost vase germane, după toate probabilitățile la Kategat s'a dat luptă navală între vasele de războiu germane și engleze. Vase de războiu engleze au fost văzute la Maustrand, depărtare de 100 mile de Halmstadt.**

D. V. BRĂTIANU DESPRE ACȚIUNEA BALCANICĂ.

București. — *D. Vintilă Brătianu, fratele dlui prim-ministru I. Brătianu, a ținut o conferință la clubul partidului liberal. D-sa a spus, că împătrita înțelegere ar săvârși o sinucidere abandonând acțiunea balcanică. In consecință ne putem încă aștepta la lupte sângeroase. Până va suna ora hotărîtoare, România trebue să-și concentreze toate forțele, iar până la acea oră ea va trebui să se apere de orice turburări interne și de ademeniri din afară.*

VAPORUL ROMÂN „MĂGURELE" ACOSTAT DE UN TORPILOR BULGAR.

București. — **Direcțiunea navigației fluviale române din ministerul de lucrări publice, a primit o telegramă din partea căpitanului vasului „Măgurele" care arată că pe când făcea cursa între Oltenița și Cernavodă,** *a fost acostat de un torpilor bulgăresc.* **Comandantul torpilorului bulgar a somat pe căpitanul vasului „Măgurele" să se oprească, ceea ce acesta a și făcut.**

Comandantul torpilorului bulgăresc a cerut hârtiile vasului „Măgurele" voind în acelaș timp să-i facă și perchiziție.

Căpitanul vasului românesc a refuzat să-i arate hârtiile și s'a opus la perchiziționare.

In urma acestor energice protestări vasul românesc a plecat continuându-și cursa, iar vasul bulgăresc s'a depărtat spre țărmul bulgar.

Cazul acesta a fost adus la cunoștința dlui ministru al lucrărilor publice, care la rândul său a înștiințat pe d. ministru de externe.

ROMÂNII ARESTAȚI IN BULGARIA — EIBERAȚI.

București. — **„Viitorul" anunță, că cei trei supuși români cari fuseseră arestați la Sofia, bănuiți de spionaj, au fost puși în libertate. Guvernul bulgar și-a luat chiar angajamentul de a le rambursa cheltuelile de drum.**

ROMÂNIA IARĂȘ TRATEAZĂ CU RUSIA.

Berlin. — **Lui „Lokalanzeiger" i se scrie din Cristiania: Intre România și Rusia s'au început iarăș tratative, cari au un curs favorabil.**

5 CORPURI DE ARMATĂ RUSEȘTI IMPOTRIVA BULGARIEI.

București. — **Țarul a mobilizat 5 corpuri de armată împotriva Bulgariei. Armata expediționară va pleca încă în decursul acestei luni.**

Redactor responsabil: Constantin Savu.

ANUNŢ.

Se caută pentru domeniul dlui deputat Dr. Stefan C. Pop din comuna Maroseperjes, (Chelmac) com. Timiş lângă Mureş, cercul Lipova

un conducător de economie.

Se recere, să fie respectivul versat în ale economiei, diligent şi provăzut cu atestate despre iscusinţa lui.

Petenţii să se adreseze direct dlui deputat **Dr. Stefan C Pop.**

Arad, str. Fábián Gábor Nr. 7.

Pe 2556–6

„Câmpiana"

institut de credit şi economii, societate pe acţii în Mócs (Kolozs megye).

Concurs.

Subscrisul institut de credit şi economii primeşte numai decât în serviciile sale:

1. Un contabil cu salar lunar de C. 200.
2. Un practicant cu salar lunar de coroane 120.

Cei, cari doresc, să ocupe unul din aceste posturi, să-şi trimită actele până la 4 Decemvrie a. c.

»CÂMPIANA«
institut de credit şi economii
(Ca 2558–3) societate pe acţii în Mócs.

ANUNŢ.

Ca practicant se primeşte un tânăr din famille bună, absolvent de 3 sau 4 clase medii; precum şi **un comis**; (specialist în manufactură se preferă). la firma

Ioan Comşa & Fiu.
(Co 2559–3) Seliştе (Szelistye).

VINURI

vechi şi noui de vândut.

Adresaţivă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Şiria (Világos) *Petru Benea*, căci Vă trimite numai vinuri bune, curate şi pe lângă preţurile cele mai moderate.

Vinuri vechi din anii 1913 — 1914

Vin alb — — —	1·40	1·15
Rizling — — —	1·50	1·20
Roşu de Miniş —	1·80	1·30
Cartenet — —	1·60	—·—

Vinuri noui din anul 1915.

Vin alb — — — — — —	—·88
Rizling — — — — — —	—·90
Şiller — — — — — —	—·96

Vinul se expdiază cu rambursă dela 50 litri în sus sub îngrijirea mea proprie.
Vase dau împrumut pe timp de două luni.

Pentru calitatea vinului garantez.

Be 2512 **Petru Benea**
propr. şi neg. de vinuri
Világos (Arad m.)

Seminţe de curcubetă

(dovleac, ludae) in orice cantitate cumpăr cu cel mai mare preţ al zilei, plătite în bani gata. Ofertele sub deviza »Seminţe de curcubetă« să se trimită la administraţia ziarului »Românul« în Arad.

Publicare.

În cancelaria notarială din Reşinar (Resinár Szeben m.) află aplicare momentană

un cancelist

umblat în afacerile notariale. Salar lunar 80 Coroane. A se adresa subscrisului.

Ioan Jurcoiu,
(J 2557–2) notar com.

Ultoi de viie

soiu american neted şi cu rădăcini, diferite soiuri, garantând pentru **veritabilitatea** lor, furnizează în asortimentul cel mai bogat cunoscuta şi încrezuta firmă.

„Kisküküllőmenti első szőlőoltvány telep"

Proprietar:

Friderik Caspari

Mediaş, (Medgyes)
comit. Târnava-mare (Nagy Küküllő m.)

Cereţi preţ curent ilustrat!

Acest preţ curent cuprinde toate scrisorile de recunoştinţă sosite din diferite regiuni ale ţării, în consecinţă înainte de a face comanda ori care proprietar de vie poate cere informaţii verbale sau în scris dela persoane cunoscute relativ la încrederea de care se bucură numita pepinieră.

BANCA NAŢIONALĂ A ROMANIEI.

SITUAŢIUNE SUMARA.

1914. 25 Octomvre	ACTIV		1915. 17 Octomvre	24 Octomvre
153 910 192	stoc metalic	aur (monete)	283 335 954	284 468 472
— 100 000		„ (depozitat)		
56 700 000		„ (lingouri)	403 162	284 252
216 710 192		trate şi disponibil consid. ca aur	207 647 886	207 274 722
685 737	Argint şi diverse monete		49 916 129	46 170 040
253 988 790	Efecte scontate			
142 798 147	33 640 900 Impr. pe ef. publice; 109 157 247 Impr. pe ef. publ. în ct. ert: 42 885 653 din care nu s'au ridicat lei 47 877 100 − 28292 860 = 19 584 240; 26 585 800		11 273 958	11 273 958
11 273 958	Imprum. Statului de 15 milioane fără dobândă (1901)		270 014 516	274 035 592
—	Împrumutul statului în cnt crt pe bonuri de tezaur 3% aur (1914/1915.)		10 697 576	10 626 576
11 956 857	Efectele Capitalului social		16 373 177	16 332 177
16 645 777	Efectele fondului de rezervă		3 915 681	3 911 681
4 014 281	„ „ amort. imobil. mobil. şi maşinilor		6 752 033	6 753 320
6 751 412	Imobile		1 110 013	1 110 013
1 090 187	Mobilier şi maşini de imprimerie		1 219 147	1 248 604
1 185 518	Cheltuieli de Administraţiune		138 481 216	138 462 316
131 962 245	Efecte şi alte valori în păstrare		300 000 000	300 000 000
—	Bonuri de tezaur 3% aur în gaj p. Imprum. Statului		176 840 657	178 738 613
323 241 792	Efecte în gaj şi în păstrare provizorie		16 542 504	16 283 134
40 843 342	Conturi curente		21 333 031	21 873 064
23 626 645	Conturi de valori		49 853 039	53 100 964
9 038 169	Conturi diverse			
1189 813 049			1 565709 679	1 572047 051
	PASIV			
12 000 000	Capital		12 000 000	12 000 000
37 493 846	Fond de rezervă		39 877 686	39 971 216
5 607 592	Fondul amort. imobil. mobil. şi maşinilor		5 959 940	5 980 870
583 733 042	Bilete de bancă în circulaţiune		742 950 110	749 425 915
3 810 594	Profit şi Pierdere		4 902 667	4 902 667
6 336 954	Dobânzi şi beneficii diverse		5 017 350	5 324 104
26 802 212	Conturi curente şi recipise la vedere		67 508 162	65 115 470
455 204 037	Efecte şi alte valori de restituit		615 321 878	617 200 929
588 474 772	Conturi diverse		72 171 891	72 126 330
1189 813 049	Taxa: Scont 6%, Dobânda 7%		1565709679	572047 501

STEFAN SLADEK jun. fabrică de mobile

VARŞEŢ, strada Kudritzer numărul 44—46.

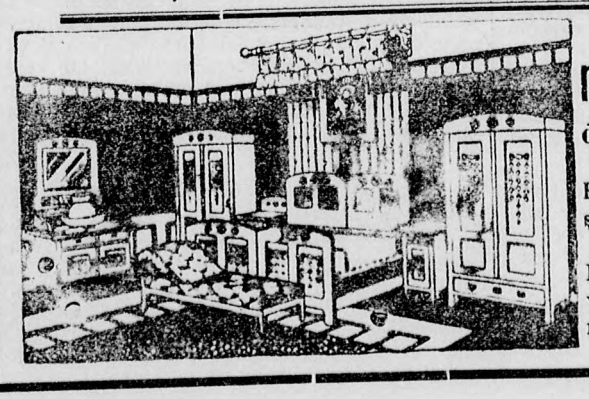

Cea mai renumită

mare fabrică de mobile

din sudul Ungariei (Versecz).

Pregăteşte mobilele cele mai moderne şi luxoase cu preţuri foarte moderate.

Mare depozit de piane excelente, covoare, perdele, ţesături foarte fine şi maşini de cusut. — (Sa 113)

Frisch Károly

Temesvár-Józsefváros, Hunyadi-ut 64.

Măestru de împletituri de sârmă și de site.

Execută îngrădiri de poleni, parcuri și cruci mormântale, împletituri pentru site pentru nisip și pietriș, apărătoare de schintei pentru hornuri de locomobile cu aburi, etc.

Magazin de site, sârme fine, contrapulte, pentru economie și pentru casă, — cu prețuri foarte ieftine.

(Fi 2104)

Haine de vară,

pardesiuri, haine pentru bărbați, haine pentru baluri, articli de toaletă, umbrele, perdele de dantele și de pănură se curățesc și vopsesc cu multă grijă și specialitate în

stabilimentul meu industrial de vopsitorie de pănuri și de curățitorie chimică,

aranjate cu cele mai noui mașini din străinătate. — Despărțământ special pentru curățitul, vopsitul pălăriilor pentru bărbați și femei. — În cazuri de moarte hainele de pănură și de mătasă, hainele pentru bărbați etc. se vopsesc grabnic în negru. — Hainele de bărbați date spre curățire se și repară cu specialitate în croitoria mea specială. — Scrisori de recunoștință din toate părțile țării.

Lucza József, vopsitor de pănuri și curățitor chimic **Szeged.**

TELEFON: 994.

Prăvălie și stabiliment principal: str. Laudon, nrul 9., colțul pieței Valeria. (Lu 2106)

TELEFON: 994.

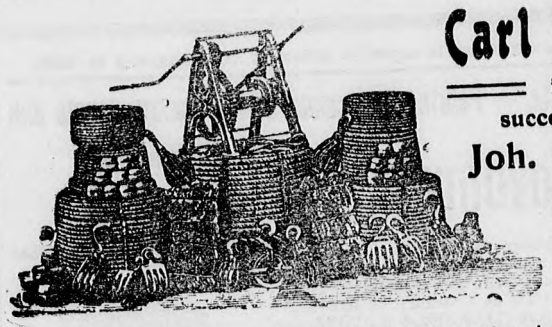

Carl Stürner

funar

succesórul lui

Joh. Ongert's

SIBIIU

Hermannstadt

Saggasse 22.

Oferă lucrări de cânepă curată: **funii pentru transmisiuni, funii pentru care, legătoare, streanguri, căpestre, cingătoare ațe pentru rolete, ață pentru saci** etc.

MARE ASORTIMENT DE AȚE ȘI FUNĂRII.

Revânzătorii primesc rabat! Su 2069

CEASURI PENTRU BISERICI.

SZÁNTHÓ GYULA

fabrică de ceasuri pentru biserici

NAGYVÁRAD,

Damjanich-utca 30 szám.

Oferă ceasuri pentru biserici cari se trag odată pe săptămână, odată la 8 zile și odată la zi, durabile și precise. Prețuri ieftine. Fabrică cu putere electrică. Garanță pe mai mulți ani. Prețcurent la dorință se trimite gratis. Plăci (tablă) pentru ceasuri cari luminează noaptea, executate admirabil. — Prețuri ieftine. (Sa 88)

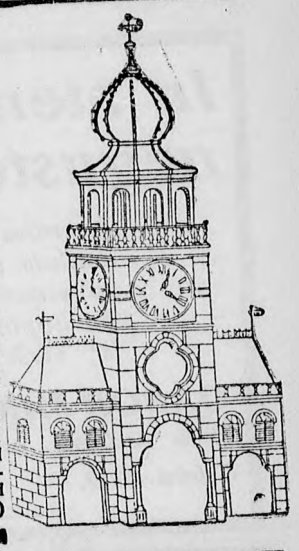

Liferantul diecezelor gr. or. și gr. cath.

Ha 2186

F. Hack

mecanic

Sibiiu-Nagyszeben, Dragoner-wache nr. 2.

lângă WILHELM ANDREE.

Execută totfelul de lucrări în branșa aceasta și anume: **mașini de cusut, biciclete, gramofoane, aparate cinematografice, aparate fotografice, instrumente speciale și brevetate,** precum și **introducerea curentului electric și rețea telefonică.**

Serviciuprompt și conștiințios. :: :: :: Prețuri ieftine.

SZLANNÁR ÉS RÓTH

întreprindere de pictură de sticlă, altare, biserici și sticlărie decorativă

Oradea-mare (Nagyvárad), Arany-János-u. 14.

(Sa 2166)

Execută foarte frumos pictarea de sticlă, biserici, altare, icoane și fresco, totfelul de lucrări de marmoră. Execută decorațiuni de sticlă, lucrări de mozaic italiene și americane. Aurituri și pictarea tablourilor staționare.

Dufek Kálmán,

atelier de colorat și fabrică de curățire pe cale chemică

Cluj (Kolozsvár), str. Hegedüs Sándor nr. 5.

Recomadă coloarea și curățirea pe cale chemică a hainelor de dame și bărbați, perdelelor, lucrurilor brodate și de mână etc în bucate gata sau desfăcute de-olaltă, pe lângă o executare conștiințioasă și recunoscută de solidă. Am introdus: desinfectarea și curățirea penelor, la caz de urgență în timp de 12 ore. — Comandele cu poșta conștiințios și punctual. — Hainele de doliu se execută cât se poate de repede.

Du 1345

CEL MAI MODERN INSTITUT TIPOGRAFIC ROMÂNESC DIN UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

„CONCORDIA"

„SOCIETATE PE ACȚIUNI **ARAD,** **STR. ZRINYI NRUL 1|a.**

Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie, ca: *mașini de culeș, mașini de tipar, mașini de tăiat* și *mașini de vărsat clișeie*, precum și cu cele mai moderne litere, primește spre executare totfelul de *opuri, reviste, foi, placate, registre, tipărituri pentru bănci și societăți, precum și tipărituri advocațiale, învitări de logodnă, cununie și pentru petreceri.* Anunțuri funebrale se execută cu cea mai mare urgență. Se execută toi felul de lucrări de aceasta branșă dela cele mai simple până la cele mai fine. — Executare promptă. — Prețuri moderate.

RENUMITELE

GHETE TURUL

CONDUC PRETUTINDENI

„TURUL"

FABRICĂ DE GHETE SOC. PE ACȚII TIMIȘOARA.

Cea mai mare fabrică de ghete în monarhie.

130 sucursale proprii.
Anual se fabrică 900.000 perechi.
1200 muncitori și impiegați.

Magazin sucursală:
în ARAD.
în Palatul Minoriților
bulev. Andrássy nr. 13.

In atenţiunea negustorilor!

Acoperirea trebuinţelor de ciocoladă şi zaharicale pentru preţuri de fabrică. :: :: In depozit: Kugler, Heller, Túrth şi Manner. :: ::

GÁBOR MIKLÓS Arad,
Piaţa Andrássy, colţul Salacz utcza
Telefon 1059. Telefon 1059.
(Ca 2270)

Premiat cu medalia cea mare la expoziţia milenară din Budapesta în 1896.

No 152

Turnătoria de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

Fiul lui Antoniu Novotny, Timişoara-Fabric.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe garanţie de mai mulţi ani provăzute cu adjustări de fier bătut, construite spre a întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire CLOPOTELE GĂURITE, de dânsul inventate şi premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri de figura S şi au un ton mai intesiv mai adânc, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă decât cel de sistem vechiu, astfel că un clopot patentat de 327 kgr. este egal în ton cu un clopot de 451 kgr. patentat după sistemul vechi. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustarea de fier bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal. —

Preţuri-curente ilustrate trimit gratuit.

ATELIER DE CURELARIE, ŞELĂRIE şi COFERARIE

ORENDT G. & FEIRI W.

ODINIOARA SOCIETATEA CURELARIROR
Strada Cisnădiei 45. SIBIIU, Heltauer-gasse 45.

Magazin bogat în articole pentru curăţat, călărit vânat, sport şi voiaj, poclăzit şi procovăţuri, portmonee şi bretele solide şi alte articole de galanterie pe lângă preţurile cele mai moderate. CURELE DE MAŞINI, CURELE DE CUSUT ŞI LEGAT SKY (vârzobi), permanent în depozit. Toate articolele din branşele numite şi reparatura lor se execută prompt şi ieftin. Liste de preţuri la cerere se trimite franco. (O—9

Comandele prin poştă se efectuesc prompt şi conştienţios.

Intreprindere „VATT" mecanică şi electrică a lui

LEITNER, Cluj, (Kolozsvár).

Birou şi magazin: Széchenyi-tér 41. (Palatul Széki).
Stabiliment: Malom-utca 8.

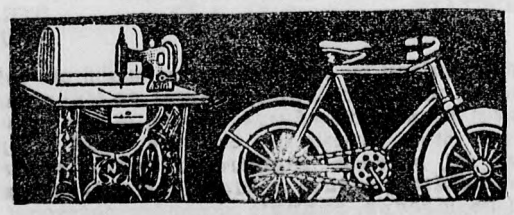

Va 2071

Reparări de automobile şi gumă pentru automobile, mare atelier reparator de maşini de cusut, bicicliete, maşini de scris, gramofoane; preţuri ieftine, execuţie solidă. — La comenzi din provincie nu se socoteşte pachetarea.

Cine se referă la acest ziar primeşte 10% rabat.

Unde

se pot cumpăra cele mai bune şi mai elegante

PLOIERE?

Unde se pot afla noutăţile cele mai moderne — **En-tout-cas** şi ploiere pentru dame şi bărbaţi în executare perfectă iş estetică, de calitatea cea mai bună şi cele mai moderne

albituri pentru bărbaţi

în executare recunoscută de cea mai bună.

Cămeşi de modă albe şi colorate; GULERE şi MANGETE albe şi colorate; BATISTE de buzunar; BRATELE; CRAVATE pentru gulere simple şi duple; CĂMEŞI din păr de camilă; CIORAPI şi alţi articlii de modă p. bărbaţi în sortiment bogat şi cu preţurile cele mai ieftine se pot cumpăra dela

GUSTAV SCHMIDT

fabrică de parapleee şi prăvălie de articlii de modă pentru bărbaţi

SIBIIU (Nagyszeben), Piaţa mare, palatul „Bodenkredit".

Tiparul tipografiei „Concordia" societate pe acţii în Arad. — Editor responsabil LAURENTIU LUCA.